

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren N:o 12.

Tisdagen den 4 mars

kl. 1/3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne februari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade propositioner till Riksdagen:
angående tillstånd för Borås jernvägsaktiebolag att af bolagets skuld till riksgäldskontoret afbetala 300,000 kronor, m. m.;
angående statsbidrag för utrotande af ollonborrhane inom Hallands och Kristianstads län; samt
angående försäljning af en del utaf den s. k. lasarettstomten i Falun.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtande n:o 8.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial, n:o 28, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens *sjette* hufvudtitel, blef den föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 5.

Föredrogs men bordlades för andra gången statsutskottets memorial, n:o 29.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarne lagutskottets memorial, n:o 21, i anledning af Andra Kammarens återremiss af 4:de punkten i utskottets utlåtande, n:o 14, öfver ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 67 § konkurslagen den 18 september 1862 och till lag angående ändrad lydelse af 3 § i lagen angående enskild sedelutgivande banks, bankaktiebolags och sparbanks konkurs den 7 juni 1889 än äfven väckta motioner om ändringar i konkurslagen den 18 september 1862.

§ 7.

Föredrogs men blefvo ånyo bordlagda:
lagutskottets utlåtande n:o 22, samt
Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden, n:is 7, 8, 9, 10 och 11.

§ 8.

Vid föredragning af statsutskottets memorial, n:o 27, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens *nionde* hufvudtitel, blefvo de af utskottet föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 9.

Afgåfvos följande nya motioner af:
herr *M. Dahn*, n:o 210, om ändring i Kongl. Maj:ts proposition om ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna;

herr *O. Melin*, n:o 211, om tillägg till Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helsoch sjukvården i riket;

herr *O. V. Vahlin*, n:o 212, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till indragning af åtminstone första klassen i de allmänna läroverken; samt

herr *G. Sundberg* i Haparanda by, n:o 213, om beviljande af anslag till inrättande af ett nytt provinsialläkaredistrikt inom Norrbottens län.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
herr *N. Fosser* under 8 dagar från och med den 8 dennes och
» *J. A. Wendt* » 14 » » » » » 17 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,55 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 5 Mars

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne februari.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg, som upplästes:

Att direktör Arvid Gumælius till följd af lindrig bröstkatarr är förhindrad att deltaga i Riksdagens sammanträden, intygas på heder och samvete af

Stockholm den 5 mars 1890.

P. Johansson

Legitim. läkare.

§ 3.

Enligt derom förut fattadt beslut företogs nu val af tjugufyra valmän och sex suppleanter för att utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och utsågos dervid:

till *valmän*:

- Herr *H. Andersson* i Bringåsen,
» *G. F. Berndes*,
» *J. Ericson* i Borekulla,
» *E. Forsselius*,
» *K. E. Holmgren*,
» *F. G. Jonson* i Carlshed,
» *J. A. Johansson* i Strömsberg,
» *J. Janson* i Fröstorp,
» *A. G. Jönsson* i Mårarp,

Herr *L. Jönsson* i Sandby,
 » *N. Jönsson* i Gammalstorp,
 » *H. M. Kilman*,
 » *G. W. Lyth*,
 » *J. P. Nilsson* i Kägglå,
 » *S. F. Norén*,
 » *L. Norrby*,
 » *L. F. Odell*,
 » *A. G. Olsson* i Frösvi,
 » *L. Persson* i Heljebol,
 » *C. F. Petersson* i Dänningelunda,
 » *F. G. Sandwall*,
 » *A. Swartling*,
 » *E. G. H. Åkerlund*,
 och » *N. Åkesson*
 hvar och en med 107 röster.

Sedan herr talmannen tillkännagifvit valets utgång, begärdes ordet af

Herr Hörnfeldt, som anförde: Efter tillkännagifvandet af utgången af valet vill jag påpeka det egendomliga förhållandet, att ibland de namn, som finnas upptagna på den lista, som segrat, äfven finnes namnet Hans Andersson i Bringåsen. Såsom vi alla veta, är Hans Andersson suppleant i styrelsen för riksbankens afdelningskontor i Östersund. Han har nu icke allenast funnit sig befogad att deltaga i detta val, ehuru han är suppleant i styrelsen för ett afdelningskontor, utan han anser sig förmodligen äfven befogad att deltaga i valet af banko- och riksgäldfullmäktige. Han anser sig sålunda berättigad att välja sina egna förmän, hvilka sannolikt såsom en återtjänst skola hafva honom i åtanke och invälja honom såsom ordinarie styrelseledamot i länekontoret i Östersund.

Angående valet af de valmän, som skola utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

Jag har icke velat göra denna anmärkning för att försöka att få listan kasserad, ehuru valet bra nära står i strid med grundlagen. Men att det alldeles otvifvelaktigt står i strid med grannlagenheten, det vågar jag bestämdt påstå. Jag vill dock icke göra något yrkande och det helt enkelt på grund af den omständigheten, att vi litet hvar väl veta, att vi skulle stanna i minoriteten, om vi i denna fråga begärde votering. Jag har blott velat säga dessa få ord för att icke i kammaren må passera oanmärkt ett sådant förfaringsätt, som jag icke anser fullt riktigt.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Hof och *Hedin*.

Herr Andersson i Bringåsen: Jag skall be att få uttrycka min tacksamhet till herr Hörnfeldt för hans anförande.

Angående valet af de valmän, som skola utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.
(Forts.)

Herr P. Waldenström: Samma förhållande, som herr Hörnfeldt nu anfört, anmärkte jag här i kammaren för ett par år tillbaka, och jag skall därför be att nu få instämma med herr Hörnfeldt. Då man vet att grundlagen förklarar, att en ledamot af Riksdagen, som kan personligen hafva intresse af ett visst utskotts sammansättning, icke må deltaga uti valet af ledamöter i samma utskott, så synes också deraf följa att, fastän det icke står ordagrant uttryckt, det likväl bör anses vara grundlagens mening, att en tjänsteman i ett afdelningskontor i landsorten, som står under riksbanken, icke må deltaga i val af bankofullmäktige.

Något yrkande vill jag för öfrigt icke göra.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och utsågos derefter

till *suppleanter*:

Herr	<i>J. A. Johansson</i>	i Bastholmen	med	106	röster,
	»	<i>A. Andersson</i>	i Hakarp	»	104 »
	»	<i>J. Johansson</i>	i Öjebyn	»	103 »
	»	<i>M. Andersson</i>	i Löfhult	»	103 »
	»	<i>F. O. Larsson</i>	i Mörtlösa	»	103 »
och	»	<i>J. Andersson</i>	i Örstorp	»	103 »

Mellan de suppleanter, hvilka erhållit lika antal röster, bestämdes ordningen, såsom den här ofvan finnes angifven, genom lottning.

§ 4.

Efter föredragning af de i gårdagens sammanträde bordlagda motioner hänvisades:

herr *M. Dahns* motion, n:o 210, till särskilda utskottet;

herr *O. Melins* motion, n:o 211, till statsutskottet;

herr *V. Vahlins* motion, n:o 212, till särskilda utskottet;

samt

herr *G. Sundbergs* i Haparanda by motion, n:o 213, till statsutskottet.

§ 5.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos bankoutskottets nedannämnda memorial:

n:o 3, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar;

n:o 4, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Malmö räkenskaper af åtskilliga fordringar;

n:o 5, angående afskrifning af 3:ne stycken fordringar, tillhörande riksbankens afdelningskontor i Jönköping;

n:o 6, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Visby räkenskaper af en fordran; samt

n:o 7, angående inköp för riksbankens räkning af H. Bukowskis samling af svenska och utländska sedlar m. m.

§ 6.

Likaledes bifölls lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion om tillägg till § 23 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens *sjunde* hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. finansdepartementet.

Vid föredragning af *mom. a* uti *punkten 1*, angående anslag *Angående anslag till postverket.* till postverket, begärdes ordet af

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Af statsutskottets utlåtande visar sig, att utgifterna för postverket för nästa år skulle komma att med 332,000 kronor öfverstiga detta årets utgifter. Af denna summa äro icke mindre än 111,300 kronor afsedda för ökning af aflöningsstaten, dels såsom lönetillägg åt postkontrollörer och poststationsföreståndare, dels till beredande af aflöning till nya postexpeditiörsbefattningar, dels till ålderdomstillägg m. m.

Med den tillväxt, som postverket under senare åren haft, är det icke gerna möjligt annat, än att detta förhållande skall nödvändiggöra personalens ökning och inrättande af en del nya tjänster; men att, såsom här är föreslaget, bevilja lönetillägg åt de tjänstemän, som redan finnas i verkets tjänst, synes mig icke vara af behovet påkalladt. Om man nu går till betänkandet, så finner man, hvad först beträffar postkontrollörerna, att det icke är fråga om att tillsätta en enda sådan utöfver de, som nu finnas, utan endast att tre kontrollörer skulle från en lägre lönegrad uppflyttas i den första lönegraden. Orsaken till denna uppflyttning synes vara den, att man velat genom den höjda aflöningen framkalla större duglighet. Som emellertid uppflyttningen afser just personer, som innehafva tredje lönegraden, så lärer väl den högre aflöningen icke leda till det önskade målet, då man ju får antaga att dugligheten komme att finnas kvar, äfven utan denna förhöjning. Dessutom äro de befintliga lönerna tillräckligt höga, hvarför lönetillökningen äfven ur den synpunkten icke är

Angående an-
slag till post-
verket.
(Forts.)

erforderlig. Ser man efter huru dessa löner ställa sig, så visar det sig, att de utgöra 3,600 kronor i 1:sta, 3,000 kronor i 2:dra och 2,400 kronor i 3:dje lönegraden. Men utöfver detta belopp förekomma åtskilliga biinkomster. Enligt de under en följd af år vid Riksdagen utdelade statistiska tabellerna finner man, att postkontrollörernas löneinkomster utgjort i 1:sta lönegraden 4,660 kronor, i 2:dra 4,588 kronor samt i den 3:dje 3,518 kronor, och dessa belopp synas vara så tillräckliga, att något anslag till den ifrågasatta uppflyttningen i högre lönegrad icke är erforderligt. Ser man vidare efter, så tillkommer ännu en vigtig lönetillökning i form af provision å försålda frimärken. Enligt en förteckning, som jag har i min hand, såldes under år 1879 frimärken för 4,730,000 kronor och 1888 för omkring 6,000,000 kronor; sjelfva provisionen utgjorde 1879 omkring 200,000 kronor och 1888 omkring 300,000 kronor. På detta sätt uppkom sålunda en lönetillökning af 100,000 kronor, som utdelats till posttjenstemännen.

Går man sedan öfver till poststationsföreståndarne, så visar det sig, att för poststationsföreståndarne i femte och sjette klassen begärts en löneförbättring i form af förhöjda ålderstillägg. För min del kan jag icke finna, att denna löneförbättring skulle vara erforderlig. Vål utgöres lönen i femte klassen endast af 2,000 kronor och i sjette klassen af 1,800 kronor, men af de ofvannämnda statistiska anteckningarne framgår, att en poststationsföreståndare i femte klassen har en inkomst af 3,594 kronor och en i sjette klassen en inkomst af 3,076 kronor, och jag tror att en postförvaltare i småstad eller på landet skall kunna godt reda sig med dessa belopp. Jag kan alltså icke finna en lönetillökning för dem behöflig. Om man läser statsutskottets utlåtande, så finner man, att Kongl. Maj:t ej ansett sig för närvarande hafva skäl att göra framställning om förökade lönetillägg för poststationsföreståndare af andra klasser än femte och sjette. Men för den händelse Riksdagen nu bifölle det föreliggande förslaget, så är det naturligt, att man i framtiden kommer att åberopa det som skäl, för att bifalla en begäran om lönetillägg äfven åt öfrige poststationsföreståndare. Jag har velat uttala detta för att icke genom allmän tystnad hafva gifvit på hand att godkänna en förhöjning åt öfrige poststationsföreståndare, när den frågan kommer före. Jag har intet yrkande att göra, men har velat nämna, att jag ej kunnat vara med om nu föreslagna lönetillägg.

Vidare anfördes icke. Momentet bifölls icke.

Mom. b och c

Biföllos likaledes.

Punkterna 2 och 3

Biföllos.

*Punkten 4.**Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarna.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, bland annat, att Riksdagen — jemte medgifvande att, utöfver de i gällande lönestat för skogsstaten uppförda ålderstillägg för jägmästare å 500 kronor hvardera, att utgå det ena efter fem och det andra efter tio års väl vitsordad tjenstgöring, måtte i samma stat för bemälda tjenstemän uppföras ett tredje ålderstillägg likaledes å 500 kronor, att utgå efter femton års så beskaffad tjenstgöring och under enahanda vilkor i öfrigt, som för åtnjutande af de redan medgifna ålderstilläggen voro bestämda — måtte höja förslagsanslaget till ålderstillägg åt skogsstaten med 24,400 kronor till 84,400 kronor, men hemstälde utskottet, att Riksdagen med afslag å berörda framställning måtte fastställa förslagsanslaget till ålderstillägg åt skogsstaten att utgå med oförändradt belopp, 60,000 kronor.

I fråga härom anförde nu:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Herr talman, mine herrar! Med största tillfredsställelse måste jag erkänna utskottets välvilja emot Kongl. Maj:ts förslag i *en* punkt, nemligen den, deri utskottet förordat bifall till det af Kongl. Maj:t begärda anslag af 15,000 kronor till myrars af dikning. Jag skall icke nu uppehålla mig vid vigten af detta, såsom det kan synas, obetydliga anslag, men jag torde återkomma härtill något längre fram. Jag vill blott uttala min uppfattning derom, att huru ringa detta anslag än är, det dock är af stor vikt.

Deremot har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka det af Kongl. Maj:t begärda anslag å 24,000 kronor till ett tredje ålderstillägg åt jägmästare, och utskottet har ansett, att den pröfning, som Riksdagen i fjol egnade åt ifrågavarande förslag rörande ett tredje ålderstillägg för jägmästarna, hvilket förslag då liksom nu af Kongl. Maj:t framlagts, bort föranleda, att utskottet nu icke utan att tungt vägande skäl därför anfördes kunde föreslå Riksdagen att frångå dess då i frågan fattade beslut. För mig hafva tungt vägande skäl synts föreligga för förnyande af denna framställning, och jag får verkligen förklara, att jag icke ansett mig hafva uppfyllt min pligt, om jag icke åter tillstyrkt Kongl. Maj:t att framställa denna sak till Riksdagens bepröfvande, och detta desto mer som en del förhållanden, hvilka man till följd af afslaget å Kongl. Maj:ts proposition i denna del förut förväntade skola inträffa, nu verkligen synas

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarna. (Forts.)

hafva inträffat. Olägenheterna af att icke bevilja detta anslag äro tvåfaldiga. Den första olägenheten är den mindre goda skogsvård, som deraf skulle blifva en följd. Jag skall till betydande häraf bedja att med några ord få redogöra för den nya reglering af jägeristaten, som är under utförande. Enligt denna reglering skola, såsom känt är, elfva revir indragas, men för att dessa elfva revir skola kunna indragas, fordras att jägmästarna i allmänhet ingå på den nya staten. Då nu 18 jägmästare icke velat ingå på den nya staten, så hafva endast två revir kunnat indragas, och följden är, att 20 revir icke kunnat regleras. Detta förhållande, att 20 revir icke kunnat regleras, har en stor betydelse för skogarnes skötsel. Det innebär att de områden, som skolat läggas till något af dessa revir, icke kunnat öfverflyttas till det revir de rätteligen skolat tillhöra, utan måste för obestämd framtid förvaltas såsom förut af de gamla revir innehafvarne. Nu är det känt, att det är af största vikt för skogsvården, att de personer, som hafva denna skogsvård om hand, äfven hafva tillfälle att sjelfve få se resultatet af sitt arbete. Man åtnöjes numer icke med att af jägmästaren fordra, att han skall ombesörja utstämpling af de träd, som böra afverkas, utföra bevakningstjänst m. m. utan han skall ock öfvervaka skogens återväxt och han måste intressera sig för denna framför allt. Är det så, och det har Riksdagen äfven visat sig erkänna, att det är ett viktigt statsintresse, att så mycket skog som möjligt må tillhöra staten och att ingenting kan skydda skogarne bättre, än att staten eger stora skogsområden, hvaraf staten dessutom redan nu har att påräkna en betydande inkomst, hvilka torde komma att högst betydligt stiga, i den mån utsträckta kommunikationer och andra omständigheter kunna bidraga till ett ökad försäljningspris på en del ställen, så måste man också sörja för, att de statens tjänstemän, som hafva sig anförtrodd vården om dessa skogar, kunna hafva det stora intresse för skogens vård, som just vinnes derigenom, att dem lemnas tillfälle att hafva samma skog under sin vård redan vid tillträdet och framgent. Man säger måhända, att dessa hinder för regleringens genomförande gälla endast en kortare öfvergångstid och att de nuvarande inhafvarne af oreglerade revir snart måste lemna sina platser. Men de hafva rätt att kvarstå till 70 års ålder, och jag vill äfven deri påvisa en väsentlig olägenhet, då de till så hög ålder svårigen kunna lämpa sig för den tjänstgöring, som af dem fordras. Den nya staten åter bestämmer 65 år, såsom den ålder, vid hvilken de måste afgå, samt att, derest sjuklighet eller helsans försvagande dertill ger anledning, de ega afgå redan vid 60 års ålder, med rätt att redan då erhålla pension. Nu är det äfven förhållandet, att den nya instruktion för jägmästarna, hvilken tillkommit i sammanhang med den nya staten åligger jägmästarna en vida större och mera omfattande tjänstgörings-

skyldighet, än hvad förhållandet varit förut. Man känner, huru som de till statsverket indragna bostälленas skogar, förut stått under vård vare sig af boställsinhafvarne eller arrendatorerna, men att dessa skogars skötsel numer öfverlemnas åt jägmästarna. Hvilka ökade göromål för desse senare som häraf skola blifva en följd, behöfver jag knappt framhålla. Dertill kommer det ökade arbete, som blir en följd just af en del revirs indragning, i anledning hvaraf de indragna revirens områden måste tilläggas andra revir. Vidare hafva dessa jägmästare att förvalta de ökade skogar, som genom de ännu återstående afvittringarne i Dalarne och Norrbotten må tillkomma kronan, äfvensom å de stockfångstskogar, hvilka allt som oftast hembjudas kronan till öfvertagande och hvilka det kan vara för staten af stor fördel att återvinna. Allt detta föranleder ett förökadt arbete för dessa jägmästare, och jag skulle i detta afseende kunna tillägga ännu mera, men det sagda må vara nog. Man får väl anse, att en jägmästare, hvilken man affordrar så mycket arbete och af hvilken man begär så stort intresse för sin tjänst för att han skulle kunna motsvara de anspråk, som äro ställda på hans ansvarsfulla plats, äfven skall vara någorlunda väl aflönad derför. Men i stället har en stor del af denna tjänstemannaklass fått lägre aflöning men mera arbete än förut. Man svarar mig måhända: det är icke så. Jo, det är så! Det är väl fallet, att ett antal af jägmästarna i södra och mellersta Sverige fått en förhöjning i sin aflöning, särskildt de yngste, men flertalet af jägmästarna har icke fått någon nämnvärd förhöjning till följd af indragningen af de stora extra inkomster, som de förut åtnjutit. Det fans revir i Norrland, der jägmästarna lära haft ända till 5 å 6,000 kronor i extra inkomst af de 10 ören, som de haft att uppbära i utstämplingsavgifter. Dessa avgifter äro numera indragna till statsverket och hafva utgjort år 1886 omkring 44,000 kronor, 1887 omkring 52,000 kronor och 1888 omkring 60,000 kronor, eller i medeltal cirka 52,000 kronor för dessa tre år. Dessa medel hafva i medeltal för en hvar af dem, uppgått till 2,395 kronor 95 öre. Ligger man inkomsten af dessa avgifter till deras lön, så finnes att en jägmästare i högsta lönegraden hade en inkomst af 5,935 kronor mot nu beviljade 4,100 och 3,900 kronor, och i lägre lönegraden 3,895 kronor mot nu 3,100 och 2,900 kronor — hvarje lönegrad är nemligen indelad i två klasser. Sålunda hafva alla jägmästare i Norrland fått försämrade löneinkomster enligt den nya staten, men de hafva ändock nödgats ingå på den nya staten, derför att utstämplingsavgifterna blifvit dem fråntagna, äfven om de qvarstått på gamla staten. Jag vågar påstå, att icke någon i denna kammare kan finna annat, än att billigheten kräfver, att med ökadt arbete också bör följa ökad aflöning eller åtminstone icke en lägre sådan än de förut haft. Jag har sjelf

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarna.
(Forts.)

Angående ett
tredje ålders-
tillägg för
jägmästarene.

(Forts.)

varit i tillfälle att taga kännedom om, att dessa jägmästares arbete är ganska strängt. Och jag är öfvertygad att det icke skall vara många, som ända till pensionsåldern hålla ut med det arbete, som numera kräfves af dem. I mellersta och södra Sverige äro aflöningsförhållandena något olika mot i Norrland. I mellersta och södra Sverige hafva inkomsterna i högsta lönegraden förut utgjort i medeltal 3,400 kronor och utgöra enligt nya staten 3,500 kronor. Extra inkomsterna hafva der i medeltal beräknats till 400 kronor. I andra lönegraden utgjorde inkomsterna förut från 2,400 till 2,900 kronor och enligt den nya staten 3,000 kronor. I den lägsta lönegraden äro enligt den nya staten inkomsterna 2,800 kronor i stället för 1,900 kronor enligt gamla staten. Här föreligger sålunda en väsentlig löneförbättring enligt nya staten för de yngste jägmästarene, men det är icke mer än sammanlagdt sex jägmästare, som komma i åtnjutande deraf.

Jag tillät mig nyss omnämna det stora och betydelsefulla statsändamål, som med skogsvården afses, och jag tror mig hafva skäl antaga att skogarne äro ett landets skötebarn, som med största intresse bör vårdas. Det skulle då vara ganska påkostande att finna, att en tjenstemannaklass, som har att förvalta en, enligt hvad vi alla erkänna, så dyrbar del af statens egendom, icke skulle med lust och lif skänka sitt arbete åt den viktiga sak, som är dem förelagd. Jag skulle icke, såsom jag nyss sade, ansett mig stå till svars med att icke ännu än gång framföra denna fråga för Riksdagen och det gör mig verklig bekymmer, att statsutskottet icke ansett sig böra tillmötesgå Kongl. Maj:ts framställning i denna sak.

Jag nämnde i början af mitt anförande, att jag ville yttra några ord om det viktiga ändamål, som enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle främjas med det obetydliga anslag af 15,000 kr., som statsutskottet så välvilligt tillstyrkt. Då man tager kännedom om de norrländska förhållandena och får se de stora vattendränkta myrar, som ofta icke äro så synnerligen djupa och många gånger lätta att aftappa, måste man medgifva, att det är stor skada, att man icke förut egnat uppmärksamhet åt dessa marker, som äro fullt tjenliga till skogsbörd, och der vi kunna vinna ofantligt mycken jord för betydligt billigare pris, än hvarför vi måst köpa å andra ställen. Kongl. Maj:t har därför ansett att början borde göras med dessa afdikningar, hvilket skulle icke blott skaffa oss nya skogbärande marker, utan äfven bidra till klimatets förbättring och derigenom äfven till en bättre skogsväxt för kringliggande trakter. Meningen är att dessa utdikningar och torrläggningar skulle utföras genom jägmästarnes försorg, och detta skulle i icke ringa mån ytterligare upptaga deras tid och krafter samt stegra deras intresse för frambringande af en vacker skogsbörd. Det är dessutom ännu en annan sak, som

torde komma att öka deras arbete på vissa trakter, nemligen upptagandet af nya flottleder i Norrbotten och tillsynen deröfver, om hvilken sak jag sedermera skall yttra mig, om den kommer att särskildt beröras. En ytterligare tillökning i jägmästarnes arbete äro de undersökningar, som domänstyrelsen låtit sig angeläget vara att vidtaga för utrönande af lämpligaste sättet att befordra skogens återväxt och en rätt kulturmetod för Norrland, en sak som ännu icke är fullständigt utredd.

Jag har nu icke något vidare att tillägga. Af hvad jag nu anfört torde kammaren finna, att det ligger åtminstone mig mycket om hjertat att få Kongl. Maj:ts framställning igenom.

Jag har ty värr löga hopp derom i denna kammare, men jag har dock icke kunnat underlåta att här framhålla, huru lifligt denna sak intresserar mig.

Herr Sven Nilsson: Man kan nog föreställa sig, att regeringen anser denna fråga synnerligen vigtig, då den funnit sig föranlåten att i år framlägga samma förslag, som afslogs af förlidet års Riksdag. Men jag kan icke gilla herr statsrådets åsigt, att det icke finnes någon i kammaren, som icke ansåge, att billighetsskäl tala för den gjorda framställningen, ty i så fall hade nog statsutskottets ledamöter gått regeringens hemställen till mötes. Men utskottet har tvärt om ansett, att billighetsskäl icke påkalla, att detta förslag antages af Riksdagen. Såsom jag nyss nämnde förelåg, samma förslag vid senaste riksdag. Statsutskottet afstyrkte förslaget och kammaren och Riksdagen afslogo detsamma. Det förefaller mig då underligt att, när Riksdagen så nyligen som förra året på öfvertygande skäl sagt, att den nu ifrågasatta löneförbättringen icke var af behofvet påkallad, man skulle kunna tro, att denna Riksdag skulle hafva en annan åsigt. Jag tror icke heller det vore lämpligt, att Riksdagen ena året afslår en dylik framställning och året derpå bifaller densamma. Jag vet icke hvilken tanke landet skulle få om en representation, som ginge tillväga på detta sätt. Men det finnes särskildt ett skäl, som antagligen påverkat Kongl. Maj:t, och det är att skogstjenstemännen i stort antal oponerat sig mot Riksdagens beslut, i det de vägrat att ingå på löne regleringen. Såsom vi äfven se af första punkten af statsutskottets utlåtande, har äfven ett stort antal posttjenstemän associerat sig för att opponera sig emot deras nuvarande löne reglering och begära ökade löner af Riksdagen. För min del kan jag icke gilla detta sätt att gå tillväga, att tjenstemän i massa göra påtryckning hos sin styrelse hos Kongl. Maj:t och hos Riksdagen. Sådant torde närmast kunna betecknas som opposition, och närmar sig ej så obetydligt de moderna strejkrörelserna i landet. Jag tror man i tid bör vänja statens tjenstemän af med detta tillvägagående, som ej bådard godt för

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarne.
(Forts.)

Angående ett framtiden. Riksdagen har nog medel i sin hand mot ett sådant tredje ålders-förfarande.

tillägg för jägmästarna.

(Forts.)

Det är för öfrigt ett egendomligt förhållande med denna fråga. Förre året, då frågan var före, ansåg minoriteten af Riksdagen och statsutskottet temligen allmänt, att det icke var jägmästarna i de södra provinserna, som behöfde löneförbättring, utan i synnerhet de i norra provinserna. Man talade knappast om, att man begick någon obillighet mot jägmästarna i de södra provinserna, men deremot vore orättvisan himmelskriande mot dem i de norra orterna. Men nu är förhållandet, att jägmästarna i de norra provinserna i allmänhet förklarar sig nöjda med de beviljade lönerna, men att deremot jägmästarna i de södra provinserna protesterar. Ett omslag har sålunda egt rum i den förut rådande meningen, och jag hade därför trott att något behof af lönetillökning åt jägmästarna nu icke skulle framställts, utan alla nu skulle varit belättna. Jag tror också att, om Riksdagen motsätter sig det nu framlagda förslaget, det snart skall visa sig att hela löneregleringen går i verkställighet. Jag har en särskild orsak att tro detta, enär jag, innan lönereglerningsförslaget förekom i Riksdagen, sammantalade med jägmästare härom, som förklarade, att, om Riksdagen icke vidtog någon annan ändring med Kongl. Maj:ts förslag än att afslå det tredje ålderstillägget, vore deremot ingenting att invända. Det har emellertid visat sig att så icke är fallet och detta är ett egendomligt förhållande, som kan förtjena att uppmärksammas, men orsaken har nog sin grund uti det af mig påpekade förhållandet.

Att jägmästarna i Norrland efter regleringen mistat en del inkomster, är nog sant, men det hade de gjort, vare sig löneregleringen kommit, till stånd eller icke. Ty jag föreställer mig att, sedan Riksdagens uppmärksamhet blifvit fäst derpå, skulle den nog indragit de stora sportelinkomster, som jägmästarna i Norrland förut hade och hvarom herr stadsrådet nyss talade.

Jag är viss på, att Riksdagen likaväl som regeringen håller våra skogar för ett af våra skötebarn och vill vårda dem på allt sätt; men jag tror, att detta kan ske lika bra genom att gifva jägmästarna måttlig aflöning, ty skogarne skötas nog icke bättre, om dessa löner göras större, än skäligt är.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Westrin: För min del anser jag de af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförda skäl vara så tungt vägande, att jag icke har något att tillägga, utan inskränker mig till att på det lifligaste yrka bifall till herr Tamms m. fl. reservation.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Det lider icke något tvifvel, att det icke i många fall kan vara berättigadt, att regeringen fram-

kommer med förslag om förhöjning och reglering af tjenstemännens löner, men i detta fall synes det mig, som om klena skäl finnas därför. I de flesta fall, då det varit fråga om löneförhöjningar, har det anförts att tjenstemännen i fråga icke varit likstälde med öfrige tjenstemän och att en löneförhöjning därför borde ske. Men vi hörde nyss från statsrådsbanken ett nytt skäl framhållas, nemligen att billigheten kräde ökad aflöning, då man pålägger ökade göromål. Detta är ett skäl, som jag för min del icke kan förstå. Det förefaller mig, som om billigheten fordrade, att statens en gång antagne tjenstemän arbeta så träget och ärligt, som deras tid och krafter tillåta utan särskild ersättning för hvarje göromål. Ty annars hade det ju varit bättre att vid lönernas reglering bestämma en viss tid, som skulle användas i statens tjenst och sedan ett särskildt arvode för allt hvad de gjorde derutöfver, men så länge icke något sådant är bestämdt, synes det mig som billigheten fordrade, att tjenstemännen borde odeladt egna sina krafter så mycket som tiden medgifver åt sin tjenst utan att härför begära ett tredje ålderstillägg för att de skola göra detta, hvilket synes mig obilligt.

Jag skall helt enkelt förena mig med dem, som yrkat bifall till statsutskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Det är mycket glädjande att från statsrådsbanken höra, att regeringen intresserar sig för skogshushållningen. Detta intresse tror jag också delas af kammaren, men det sätt, hvarpå herr statsrådet vill gagna skogshushållningen nemligen genom att gifva jägmästarna ett tredje ålderstillägg, tror jag icke är det lämpligaste eller skall gagna saken så mycket. Herr statsrådet sade bland annat, att jägmästarna genom löne regleringen fått ökad arbete och lägre löner. Detta kan jag åtminstone icke finna vara riktigt, ty de hafva tvärt om fått högre löner. Icke får man väl räkna på det sättet, därför att jägmästarna i Norrland hade en del extra inkomster, som nu minskats för dem, att dessa minskade inkomster skulle delas upp äfven på jägmästarna i södra Sverige och komma dessa till godo. Är det så, att det icke skulle finnas några sökande till vissa jägmästareplatser i Norrland, då först anser jag att det vore billigt att höja lönerna för de revir som äro så besvärliga och svårskötta; men att därför höja lönerna för alla jägmästare, kan jag icke finna vara rimligt. Jag tycker tvärt om att de borde vara tacksamma för den löneförhöjning med åtföljande pensionsrätt de redan fått. Det är nog icke heller så farligt som det låter, och jag anser i likhet med herr Sven Nilsson, att det sätt, hvarpå jägmästarna i denna sak gått tillväga, är temligen ogrannlaga. Visar det sig, att ifrågavarande platser icke kunna tillsättas ja, då kan tiden vara inne att öka aflöningen, men att tillmötesgå dessa fordringar, som nu blifvit framställda, anser jag icke vara klokt eller nödigt.

Angående ett tredje ålderstillägg för jägmästarna.
(Forts.)

Angående ett tredje ålders- tillägg för jägmästarna. (Forts.)

Då Riksdagen förra året icke ansåg sig kunna bevilja mer än två ålderstillägg, är det enligt mitt förmenande ganska närgånget af jägmästarna att komma och säga: vi fordra ett tredje ålderstillägg, eljest kunna vi icke gå in på den nya lönestaten.

Angående skogsvårdens vigt och framtid, nämnde herr finansministern, att det vore af den största betydelse att kunna utdika de stora norrländska mossarne och att detta arbete lämpligast borde anförtros åt jägeribetjeningen. Ja, deri instämmer jag fullkomligt, ehuru jag af egen erfarenhet vet, att det blir mångfaldigt dyrare, om ett sådant arbete skall utföras af staten, än om det uppdrages åt enskilda. Det tål således nog vid att iakttaga försigtighet äfven härutinnan. Det kan icke vara klokt att ställa upp en dyrbar skogsstat, då vi icke veta, hur pass stora inkomster statens skogar i framtiden kunna gifva. Så länge vi hafva god tillgång på gammal mogen skog att grassera i, så kunna inkomsterna visserligen vara rikliga, men sedan denna källa sinat ut torde det dröja mycket länge, innan vi åter kunna komma upp till någon större afkastning. Det går verkligen icke så fort som herrarne tro. Skogens återväxt kan icke skö på kortare tid än 100 år, vanligen åtgår det ända till 2- å 300 år, och skola vi under denna långa tid underhålla en dyrbar skogsstat, så blifva inkomsterna sannerligen icke så stora.

Jag tror derföre att vi böra gå varsamt tillväga. För öfrigt vill jag tillägga, att ett tredje ålderstillägg är ett oting, som vi icke böra vänja tjenstemännen vid. Få de två ålderstillägg å 500 kronor, det ena efter 5 och det andra efter 10 års tjenstgöring, så kunna de verkligen vara belåtna.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag och tror mig hafva fullt giltiga skäl för detta mitt yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* i Löfhult, *Petersson* i Dänningelanda, *Wieslander* och *Petersson* i Boestad.

Herr Dahlberg yttrade: Jag kan naturligtvis icke hafva någon tanke på att i någon mån rubba det beslut, som majoriteten i kammaren kommer att fatta rörande den nu föredragna punkten, enär statsutskottets ledamöter från denna kammare enhälligt afstyrkt den kongl. propositionen i ämnet; men då jag är bosatt i en ort, hvarest jag kunnat samla någon personlig erfarenhet om de ganska betydande göromål, som jägeribetjeningen har, så kan jag icke underlåta att yttra mig i frågan.

Tager man särskild hänsyn till de norrländska distrikten med deras ganska betydande areal af kronoskogar och till de omfattande resor, som jägeribetjeningen der är underkastad, vill det förefalla mig, som om Kongl. Maj:ts framställning vore väl befogad. Inom den svenska skogsindustrien har den åsigten allt mer och mer gjort sig gällande, att en väl skött affär bör genom

lämpliga löner uppmuntra sina tjenstemän. Jag betraktar statens skogsväsen såsom en af statens allra bästa affärer, och jag tror det därför icke vara klokt eller rätt att staten affönar sina skogstjenstemän med lägre belopp än de enskilda bolagen. Jag skulle i alla fall icke hafva yttrat mig för den kongl. propositionen, om icke deri förekommit det tillägget, att den ifrågavarande löneförhöjningen skall utgå först efter vissa års väl vitsordad tjenstgöring. Men då ett sådant tillägg finnes, föreställer jag mig, att vederbörande nog skola tillse det inga andra jägmästare komma i åtnjutande af denna löneförhöjning än just de, hvilka gjort sig särdeles väl vitsordade i sin tjenstgöring. Jag tänker här åter på den norrländska jägeribetjeningen, som genom indragning af stämplingsafgiften fått sina inkomster högst betydligt förminskade och hvilken således genom den ökade tjenstgöring, som skulle uppstå derigenom att kronoskogarnes vård mer skulle taga deras tid i anspråk, väl vore förtjent af någon uppmuntran efter tråget arbete.

Anående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarne.
(Forts.)

Jag nämnde kronoskogarne. Ja, det är ju alldeles uppenbart att, ehuru jag anser att den samvetsgranne tjenstemannen skall göra sina åligganden ordentligt, äfven om han icke har detta tredje ålderstillägg i perspektiv, det dock bör uppmuntra honom att egna sina krafter odelade åt skötandet af statens skogar. Och jag tror, att från den synpunkten sedt man icke bör tveka att bevilja det begärda ålderstillägget, så mycket mindre som statens skogar utan tvifvel för hvarje år komma att lemna en allt större inkomst, hvadan den ifrågasatta obetydliga utgiften mångfaldigt skall blifva staten ersatt och så att säga endast finnas på papperet.

På dessa skäl får jag vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herrar *Arhusiander*, *Andrén* och *Martin* förenade sig med herr *Dahlberg*.

Herr *Björkman*: Jag känner mig både skyldig och villig att hembära utskottet min tack för hvarje gång utskottet sökt tillbakavisa eller inskränka de anslagsfordringar, som så ofta framkomma. Vid början af denna riksdag var det mer än en talare, som uppträdde och lade utskottet på hjertat att söka iakttaga all möjlig sparsamhet. Det anslag, hvarom nu är fråga, är af den beskaffenhet, att jag icke tror att utskottet öfverskridit sin befogenhet, när det tillstyrkt Riksdagen att icke bevilja det samma. Det har blifvit sagdt, att ifrågavarande tjenstemän hafva mycket att göra. Ja, det kan vara möjligt, men det är likväl ganska vanligt att litet hvarstädes träffa på jägmästare, som gå sysslolösa, och vid sådant förhållande vet man icke hvad man skall tänka om frukten af deras arbete för framtiden.

Angående ett
tredje ålders-
tillägg för
jägmästarna.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Björkman instämde herr *Olsson* i Kyrkebol.

Herr Jonsson i Hof: Då en ledamot af denna kammare här uppträdt särskildt såsom representant för Norrland och på åtskilliga grunder yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, anser jag mig icke kunna underlåta att uttala en annan mening i detta fall.

Jag vill då först fästa uppmärksamheten derpå, att det endast är tre jägmästare i hela Norrland, som vägrat ingå på den nya lönestaten, så att hufvudmassan af de jägmästare, hvilka här satt sig till motvärn, tillhör andra delar af landet. Hvad herr Dahlberg yttrade rörande de norrländska förhållandena här vid lag är således egentligen icke tillämpligt annat än i den ringa grad jag nyss nämnde.

Såsom skäl för det ifrågasatta ålderstillägget hafva från åtskilliga håll åberopats de ökade göromål, som genom den nya regleringen af reviren skulle komma att uppstå. Ja, det är gifvet, att regleringen i vissa fall skall åstadkomma ökade göromål; men för de talare, som så strängt hållit på den saken, vill jag påpeka den minskning i arbetet, som också skall blifva en följd af regleringen. Alla boställen i Norrland, med undantag endast af, efter hvad jag vill minnas, två eller tre stycken, skola nemligen allt efter som arrendena upphöra försäljas från kronan, och detta stora antal boställen, som hittills stått under jägeribetjeningens vård, har egentligen förorsakat det mesta arbetet. När då dessa försvinna, så är det tydligt att, äfven om kronoparker nas antal eller omfång på vissa ställen ökas, jägmästarnes arbete icke skall blifva större utan snarare mindre än förut. Ty det är just dessa många boställen, spridda rundt kring hela landet, som förorsakat jägmästarna det största besväret och äfven vållat kostnader. Det kan således icke från den synpunkten att den nya regleringen skulle komma att medföra ökade göromål vara skäl att bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Det enda skäl, som skulle kunna anföras, vore just det, att dessa jägmästare på grund af sin utnämning och med stöd af tjenstgöringsreglementet skulle kunna vägra att gå in på den nya lönestaten. Herr finansministern uttalade såsom sin mening, att om det begärda ålderstillägget beviljades, så skulle alla jägmästare med ens vara villige härtill. Men jag undrar, om det finnes någon säkerhet för att så verkligen skall komma att inträffa. Kan det icke hända att, äfven om ytterligare två eller tre ålderstillägg beviljas, en och annan jägmästare likväl skall anse förmånligare att stå kvar på den gamla lönestaten? Och skall då staten för sådana nyckers skull underkasta sig ökade utgifter? Sådant detta förslag nu föreligger, förefaller det mig så motbudande och orimligt, att

jag för min del skulle motsätta mig detsamma, äfven om jag trodde att statsverket i realiteten skulle förlora genom att låta skogsstaten stå kvar på sin gamla ståndpunkt.

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarene.

(Forts.)

Det förefaller mig dessutom, som om Kongl Maj:t icke behöfde stå alldeles rädlös gent emot de jägmästare, som nekat gå in på den nya staten. Jag tror, att Kongl. Maj:t och domänstyrelsen borde kunna i afseende på deras tjenstegöromål rangera så, att dessa herrar icke hade så stort intresse vid att motsätta sig regleringen. Säkert är, att inom hvarje revir finnas vissa distrikt, der skogskulturen nu ligger betydligt efter, och dessa distrikt kunde gifva dessa herrar mera sysselsättning än de nu hafva, och finge de det, skulle de nog icke finna lämpligt att stå kvar på gamla staten, ty fördelen af detta ligger deri, att de nu icke behöfva göra särdeles mycket för sin lön, utan kunna förtjena extra på privat arbete. Statsutskottet har här tillstyrkt 15.000 kronor till myrutdikningar, och jag antager att Riksdagen äfven kommer att bevilja anslaget. Använd detta då i första rummet för torrlägningsarbeten inom de revir, der dessa styfva jägmästare finnas, och låt dem taga hand derom, så få de nog mera att göra än förut. Det kan nog letas upp ännu flera sysselsättningar åt dem, hvarigenom de må hända icke finna för sig så fördelaktigt att stå kvar i sin gamla ställning, utan gå in på den nya staten.

På grund af hvad jag nu anfört är det gifvet, att jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herrar *Bromée*, *Andersson* i Hasselbol, *Andersson* i Baggböle och *Erikson* i Myckelgård instämde i detta yttrande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Af det yttrande, som nyss fälades af herr Nils Peterson i Runtorp, kan kammaren möjligen komma till den åsigt, att staten visserligen ännu har goda inkomster af sina skogar under ett antal år, men att det derefter komme att ställa sig på annat vis, så att staten icke i all framtid kunde påräkna något dylikt. Detta är en motsatt åsigt mot den af mig i mitt förra anförande antydda, och jag är för min del viss på att herr Nils Peterson icke skall få rätt i detta fall. Han har nog rätt deri, att ganska betydliga beredningshuggningar på boställsskogarne skett och ännu ske, samt att detta icke kan fortgå i all framtid. Detta är förhållandet i synnerhet på vissa trakter i södra och mellersta Sverige, och derifrån torde icke heller allt framgent komma att inflyta så stora belopp som hittills. Men hvad åter Norrland beträffar, är min öfvertygelse den, att inkomsterna från dess skogar icke skola minskas, såvida icke skogsprodukterna i allmänhet falla i pris till den grad, att i följd deraf en minskning i inkomsterna blir följden. Och hvad särskildt beträffar Norrbotten,

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarna.

(Forts.)

finnas der många stora trakter, som ännu ej kommit att beröras af flottleder, i följd hvaraf ingen skog der kan säljas, och dessutom finnas der hundratusentals tunnland, som ännu icke blifvit tillgängliga, emedan afvittringen der icke afslutats. Fällningen på dessa stora kronoparker får naturligtvis icke ske på sådant sätt, att skogens framtid äfventyras, och jag tror därför icke man behöfver hysa några farhågor för att med skogarne skall hållas så, att de i en framtid skola lemna mindre inkomst än hittills. Snarare blir det tvärtom.

För öfrigt får jag säga, med anledning af herr Nils Petersons antydning, att man kan hysa olika åsichter om hvad som är närgånget eller icke.

Jag skall nu icke tillåta mig upptaga kammarens tid för att bemöta herr Jonssons i Hof anförande, då frågans utgång i denna kammare redan torde vara gifven. Jag vill dock fästa hans uppmärksamhet på en sak. Han sade, att boställena hittills gifvit jägmästarna rikligt att göra. Ja, detta medgifver jag, men de hafva dock icke gifvit dem på långt när så mycket att göra som de hädanefter få med skötandet af de boställen, hvilka blifva kvar under skogsstatens vård, såväl de ecklesiastiska som öfriga boställen. Förut förvaltade boställsinnehafvaren eller arrendatorn sjelf sin skog och sörjde för dess kultur, och jägmästarna behöfde endast hafva tillsyn deröfver, men nu få jägmästarna sjelfva ombestyras alla för skogsbörden erforderliga arbeten, och detta tager deras tid och krafter ännu mera i anspråk. En gifven följd häraf är också att, äfven om bostäderna blifva färre, blir jägmästarnes arbete dock icke mindre än förut.

Herr Jonsson i Hof ansåg äfven ovisst, att jägmästarna skulle ingå på den nya staten, om dem också tillerkändes ett tredje ålderstillägg. Det har man hört efter och vet, att de allra flesta komma att göra det.

Herr Bergman: Ehuru det torde få anses såsom ett faktum, att den lönereglering, som förra året skedde för de nu ifrågasvarande tjenstemännen, för en icke ringa del af dem snarare var en försämring än en förbättring i deras löneförhållanden, utgör dock icke detta i första rummet för mig ett skäl att nu yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, som jag icke anser vara något utprifvande af det förra riksdagsbeslutet, utan helt enkelt ett litet tillägg till detsamma. Mig synes nemligen en annan omständighet vara långt viktigare och mera bestämmande i denna sak, nemligen den stora vikt och betydelse, som jag för min del vill tillmäta den statens egendom, som ligger i våra skogar. Dessa skogar hafva redan nu ett ganska högt värde samt lemna ett icke obetydligt bidrag till våra statsinkomster. Föreliggande handlingar visa också, att inkomsterna af skogarne komma att inom den närmaste framtiden betydligt ökas. År 1870 var statens

inkomst af skogarne icke fullt 340,000 kronor. Under tiden 1871 till 1879 ökades dessa inkomster från 700,000 till nära 1 million kronor och uppgingo år 1887 till 1,700,000 kronor. År 1888 hade vi redan hunnit till 2 millioner, år 1889 till 2,700,000 kronor och såsom det för mig uppgifvits hafva redan uppgjorts af tal om försäljningar under innevarande år för 3 millioner kronor. Här är sålunda för endast de tre sista åren en tillväxt af ett par millioner. Trodde jag emellertid, att det skulle stanna dervid eller att dessa inkomster icke snart skulle ytterligare komma att ökas, skulle jag icke heller hafva yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men jag tror mig hafva anledning antaga, att såväl dessa tjänstemäns verksamhet som inkomsterna af skogarne skola i högst betydlig grad ökas i den närmaste framtiden, samt att sålunda det ansvar, som ålägges dessa personer, blir allt större och större. Jag vill nu endast erinra, att årligen bildas nya kronoparker dels genom ännu fortgående afvittringar i Norrland och inom Kopparbergs län, dels ock derigenom att Riksdagen årligen anvisar icke obetydliga belopp, särskildt de som inflyta vid försäljning af mindre kronoegendomar, till inköp af skogbärande eller för skogsodling tjenlig mark. Dessutom finnas åtskilliga stora kronoparker, såsom inom Grönbo och Hede m. fl. socknar, hvilka redan hafva eller snart nog få afverkningsbar skog. Vidare hafva vi inom Elfdalens och Särna socknar flera större områden, som ännu icke blifvit afvittrade, men snart nog komma att tillfalla kronan, och då får staten der parker af hundra tusentals tunnland areal. Allt detta gör att, såvidt jag förstår, de ifrågavarande personernas verksamhetsområde och arbete blifva större än förut. De kunna visserligen icke arbeta mer än ett visst antal timmar om dagen, men jag lägger särskild vikt vid att det ansvar, som lägges på dem, växer i samma proportion som verksamhetsområdet och statens inkomst af skogarne. Det är därför af synnerlig vikt, att man får dessa platser besatta med dugliga och fullt pålitliga personer, så att icke enskilda skogs- eller sågverksegare taga de dugligaste och kraftfullaste jägmästarna, och staten får nöja sig med mindre lämpliga sådana, utan att det blir tvärtom. Såsom bekant har en stor del af dessa tjänstemän sin verksamhet i aflägsna orter, t. ex. inom de begge nordligaste länen. Derigenom blir det mycket svårt att på ort och ställe kunna kontrollera deras verksamhet och åtgöranden, och det är äfven därför af synnerlig vikt för staten att der hafva så pålitligt folk som möjligt, och jag föreställer mig att dessa personer kanske mera än andra äro utsatta för icke så ringa påtryckning i mer eller mindre egoistiskt syfte.

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarna.
(Forts.)

Huru jag således än ser saken, kan jag icke finna annat, än att det är af särdeles vikt att till dessa tjänster få fullt pålitligt folk, och detta vinnes lättare, om personerna i fråga känna sig belåtna med sin ekonomiska ställning, än om det är tvärtom.

Angående ett
tredje ålders-
tillägg för
jägmästarne.

(Forts.)

Vid 1888 års riksdag tog jag mig friheten påpeka hvad jag äfven nu i början af mitt anförande yttrat, nemligen att det synes mig, att man har rätt att hysa den åsigten och förhoppningen, att inkomsterna af de stora skogarne, som tillhöra staten och handhafvas af dess tjänstemän, skola komma att växa i betydlig grad. Jag koppas, att detta skall ske i en sådan utsträckning, att, när det en gång inträffar att grundskatterna aflyftas från jorden, staten skall från sina skogar få full ersättning för hvad den derigenom förlorar.

På grund af hvad jag nu yttrat anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herr *E. W. Carlson*.

Herr Jonsson i Hof: Mot herr statsrådet och chefens för finansdepartementet invändning, att jägmästarne förut icke hade att tillse att skogssådd och plantering verkställes å boställena, men att detta för framtiden blefve fallet, vill jag nämna, att först och främst är denna tillsyn icke af någon större betydelse, jemförd med tillsyn öfver att afverkningen rätt bedrifves, och sålunda bör denna omständighet icke kunna inverka något på den sak, som nu är i fråga. För det andra vill jag nämna, att, då boställen i Norrland och äfven i södra Sverige successivt bortsäljas, bortfaller ju äfven i samma mån denna skyldighet i afseende å skogssådd och återplantering å dessa boställen. Denna hans invändning var följaktligen sådan, att jag tror mig helt enkelt kunna stryka ett streck öfver densamma.

Hvad nu den siste talaren hade att förmåla hörde jag icke så fullständigt, att jag derom kan gifva mig till att byta ord med honom. Men jag tyckte mig dock höra, att då inkomsterna af statens skogar så väsentligt ökats under de sista åren, så borde man också öka lönerna för skogsstatens tjänstemän. Det kan ju hända, att den synpunkten är riktig. Men må hända kunde man också vara ense om, att i fall skogsinkomsterna växt så mycket, att man blir en smula generad för placeraudet af dem, man då borde hänskjuta den saken till öfverskottsplaceringskomitén. Det vore rätta forum att taga den saken om hand.

För öfrigt har jag ingenting vidare att anföra.

Herr Peterson i Hasselstad: Jag har inom utskottet biträdt det beslut, hvartill majoriteten kommit, och kommer följaktligen att yrka bifall till detsamma. Men jag har icke begärt ordet med anledning häraf, utan i följd af ett yttrande, som här faldes, nemligen att om staten har rikligare inkomster af sina tillhörigheter, så skall den betala sina tjänstemän högre löner. Men hvarför det? Jo man skall få dugligare tjänstemän — och ärligare. — Jag medgifver gerna att den åsigten vid första be-

traktandet ser ut att vara riktig. Men huru stor lön skall man då betala dem för att vara säker på att de icke skola begå olagligheter eller falsarier? Det är mycket obestämdt.

I fråga om tjänstemännens vid skogsstaten löner, tycker jag för öfrigt icke att de äro så obetydliga. En jägmästare har i lön 1,500 kronor, i tjänstgöringspenningar 1,000 kronor och har dessutom två ålderstillägg å 500 kronor, d. v. s. han har inalles 3,500 kronor. Den lönen är ju ganska försvarlig för tjänstemän i landsorten, och jag tror att de reda sig mycket väl på den samma.

Nu har man talat om att de hafva att göra många och långa resor. Det hafva de visst, men därför hafva de reseersättning, så att det torde icke vara så farligt med den saken. Dertill kommer att de få pension vid 60 års ålder. Det är ju icke så illa.

Nu har det uppgifvits, att deras extra inkomster i tjensten uppgå till mycket obetydliga belopp. Men å andra sidan är ju förhållandet, att om de äro dugliga, användas de ofta i enskilda egendomsägares tjänst, och då få de extra inkomster, som icke äro förkastliga.

Slutligen har det framhållits, att de hade tjänstemannaansvar, såsom en talare på stockholmsbänken betonade. Ja, men ett sådant ansvar finnes ju för alla corpser och stater, och då måste det väl också finnas för dessa tjänstemän. Göra de något, som icke är rätt, så äro de underkastade ansvar; det är tydligt och klart, och det bör äfven så vara.

Jag har velat säga detta för att tillkännagifva min ställning till frågan. För öfrigt fortfar jag att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: Herr talman! Det har här utaf flere talare framhållits, att de jägmästare, som vägrat att ingå på den nya löneregleringen, visat ett slags trots, och att denna omständighet skulle hafva inflytande på denna frågas behandling här i kammaren. Men jag förmodar att, då dessa jägmästare, stälda i valet mellan nya och gamla löneregleringen, valde att stå kvar i sin gamla ställning, de härutinnan varit i sin lagliga rätt och att man således hvarken kan eller bör anse ett sådant handlingssätt som trots. Icke dess mindre har man gått så långt, att en antydning framkastats, att regeringen borde vid göromålens fördelning mellan skogsstatens tjänstemän så förfara, att en påtryckning i denna form komme att ega rum mot dem, som fortfarande att stå kvar vid den gamla lönestaten, på det att man sålunda måtte tvinga dem att afstå från något, som jag antager vara deras lagliga rätt.

Jag anser att detta är ett synnerligen farligt råd, och jag hoppas att det icke i detta eller andra liknande fall må vinna efterföljd. Illa vore, om regeringen skulle handla efter sådana

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarne.
(Forts.)

Angående ett
tredje ålders-
tillägg för
jägmästarna.

(Forts.)

råd och alltså genom tjenstgöringens förändrande eller genom skapande af obehag vid tjenstens förrättning utöfva påtryckning på sina tjenstemän, eller med dylika medel tvinga någon som helst annan att afstå från hvad honom lagligen tillkommer. Jag begärde också ordet för att uttala den förhoppningen, att åtminstone icke *den* omständighet, som här berörts, må hafva något inflytande på frågans utgång här i kammaren.

Herr Petersson i Runtorp: Jag skall börja, der den siste talaren slutade, nemligen med den der »påtryckningen» i fråga om dessa tjenstemän. Med den saken förhåller det sig så, att, såsom äfven herr Sven Nilsson anmärkte, skogstjenstemännen i Norrland, hvilka voro de, som egentligen skulle förlora mest på den nya löneregleringen, hafva villigt gått in på den nya staten, så att i hela Norrland finnes det icke mer än tre tjenstemän, som icke ingått på densamma. Men det är tjenstemännen i de södra delarne af landet, som vid det tillfället ansett sig böra passa på samt, med åberopande af att jägeristaten i Norrland förlorat på löneregleringen, söka för sig sjelfva vinna de fördelar af en högre aflöning, som medgifvits jägmästarna i de 6 norra länen. Det är dessa tjenstemän i södra Sverige, hvilka ingenting hade att förlora, om den nya löneregleringen icke på dem vunne tillämpning, som icke ingått på densamma, utan som skjutit löneregleringen i Norrland framför sig för att kunna åstadkomma en »påtryckning» i syfte att få större inkomster. Det är detta som jag icke kan gilla.

En annan talare, äfven han på stockholmsbänken, framhöll, likasom förut finansministern, att staten skulle få betydligt ökade inkomster från sina skogar. Jag vill icke betvivla att så kommer att ske till en tid. Ty hvad anledning har man väl för att rensa upp strömmarne, om det icke är för att komma åt skogen; och har man väl en gång kommit åt densamma, så blir det snart ökade skogsinkomster. Men det är min fulla öfvertygelse, att i fråga om skogarne i allmänhet, och äfven i fråga om statens skogar, pågår för närvarande en öfverafverkning, som icke i längden kan fortgå, hvadan beräkningar för framtiden på grund af nuvarande skogsinkomster icke torde hålla streck. Jag är icke så vidt berest. Men jag har dock någon personlig erfarenhet af de norrländska skogarnes beskaffenhet från det besök, vi statsrevisorer förra hösten gjorde i Norrland, och vid denna resa fick man den uppfattningen, att föreställningen att Norrlands skogar äro outtömliga är mycket öfverdrifven. Nu kan man väl säga, att vi icke gerna kunde hafva sett så mycket af Norrland ifrån en jernvägsvagn. Men förhållandet var det, att vägen erbjöd ganska stora utsigter, så att man kunde mer än väl se att högst betydliga arealer innehöllo endast en gles och småväxt skog — och det utseendet tycktes landskapet hafva hela vägen utmed

jernvägen. Nu var det ju icke oantagligt, att trakten blifvit be-
röfvad den bästa skogen, sedan jernvägen blifvit anlagd. Men
så reste vi en mil eller så in på ett stycke, der förut icke fun-
nits någon jernväg. Der skulle väl finnas skog åtminstone, tänkte
man. Men det var icke på långt när så, som jag trodde att de
norrländska skogarne skulle se ut.

*Angående ett
tredje ålders-
tillägg för
jägmästarne.*
(Forts.)

Om tillgången på afverkningsbar skog sålunda i sjelfva
verket torde vara mindre än man i allmänhet är böjd för att
antaga, så får man väl dock antaga att genom den öfverafverk-
ning, som eger rum på såväl de enskildes som statens skogar,
inkomsterna från skogarne ännu någon tid skola betydligen ökas.
Men lika visst är det också, att, om man fortfar att på det sättet
sammanskrapa till försäljning all den skog, som man kommer åt,
så hushållar man på ett sätt, som kommer att hänga surt efter i
framtiden.

Nu sade emellertid den sistnämnde talaren att statens skogar
ökas, därför att staten köper skogsmarker. Ja, staten gör det.
Men den, som vet huru de marker se ut, som staten köper, den
lär väl ändå icke tro att statskassan på den affären gör någon
stor vinst, åtminstone icke för den närmaste framtiden. Staten
kommer nemligen icke åt — synnerligast i de södra orterna —
att köpa annan mark än den, som är totalt sköflad på skog, och
det går många år åt, innan sådana marker blifvit besådda med
skog, och skogen vuxit så upp, att den lemnar några inkomster.

Men så framhöll han, att afvittringen pågår och att genom
afvittringens afslutande stora skogsvidder skulle komma under
statens disposition. Nu vill jag icke säga, att jag har en så full-
ständig kännedom om den saken. Men i afseende på afvittringen
antager jag att det tillgått ungefär så, att nybyggarne, som, när
de satte sig ned, gjorde det på sådana trakter, der marken var
odlingsbar, fingo sedan vid afvittringen de bästa och vackraste
delarne, medan staten fick taga de magra trakterna, der ingen
ville slå sig ned. Således kan man icke så mycket räkna på
dessa skogar.

Detta är min åsigt om de norrländska skogsmarkerna. Äfven
jag anser att Norrland har orimligt mycken skog och äfven
vacker urskog, men de anlita der skogarne så hårdt, att, såsom
vi sågo under resan, ej ens hundratusendedelen deraf kan sägas
vara afverkningsbar. Det visar sig också vid sågverken, att di-
mensionerna gått ned och äro mycket små. Detta om detta.

Man har talat om tjänstemännens stora ansvar, och en talare
antydde, att man skulle köpa tjänstemännen med höga löner, så
att de icke blefve oärliga. Jag tror icke, att detta håller streck.
Kronans kaka är dryg, och jag försäkrar, att jag med mina prut-
ningar, för hvilka jag blifvit så mycket omtalad, aldrig velat gå
så långt, att icke tjänstemännen skulle hafva sin tillbörliga berg-
ning. Men det fins ett gammalt ordspråk, som säger: »det är

Angående ett
tredje ålders-
tillägg för
jägmästarna.

(Forts.)

ofantligt hvad en menniska kan lefva på litet och behöfva mycket». Det fins ju menniskor, som, om de än få aldrig så mycket, dock lefva upp det. Jag vill taga till exempel tjänstemännen vid våra banker; der taga de det djupaste greppet, som hafva största inkomsterna. Derför kan icke försvaras en sådan sats, och jag hoppas, att vårt svenska folk icke skall blifva så bortskämdt med höga löner, ty folk lefver gemenligen alltid upp ändå hvad de förtjena, och tjänstemännen skola hafva hvad de behöfva och göra sin tjänst ärligt och rätt. Då tror jag man har ingenting att säga. Det är lika svårt för andra att bevisa, att jägmästarna der uppe i Norrland äro fullt ärliga, som det skulle vara för mig att bevisa att de äro oärliga. Man får derfor hoppas det bästa.

Jag skall icke upptaga tiden längre.

Herr *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Herr Hörnfeldt: Jag har just intet nytt i frågan att säga, men då jag märker att flera representanter, i synnerhet på stockholmsbänken, visat sig hafva så stor kännedom om vår skogskultur, må det tillåtas en representant från Norrland, som icke bor så synnerligen långt från dessa skogar, att yttra sig.

Jag vill visst icke komma med något klander mot finansministern, därför att han framlagt sitt förslag för Konungen. Jag vill icke alls rubricera det såsom någon närgångenhet från hans sida, emedan jag förutsätter, att, då han framlade det för Kongl. Maj:t med tillstyrkan om förslaget framläggande för Riksdagen, han utgick från den grunden, att det skulle vara gagneligt för staten. Besynnerligt är det i alla fall att se, hurusom, när det är fråga om löneförhöjning åt tjänstemännen i allmänhet och nu särskildt denna jägeribetjening, så kommer man alltid fram med det motivet, att det är alldeles nödvändigt att lemna löneförhöjning, därför att deras sysselsättningar blifvit så betydligt ökade. Det är dock alldeles icke säkert, att dessa löneförhöjningar sporra tjänstemännen att göra sin tjänst bättre, än han gjorde med den lön han hade förut. Tvärtom har det mången gång visat sig, att en löneförhöjning förslappar tjänstemännen, så att han icke fullgör hvad han skall. Man hör aldrig ifrågasättas, om han verkligen icke uppfylde sin pligt bättre förut. Det är underligt att höra det der talet: »jag kan icke nöja mig med den lön, som var anslagen till tjänsten, då jag sökte min plats, utan jag måste hafva löneförhöjning». Det är en grundsats, jag för min del icke vill vidkännas, utan jag påstår, att hvarje tjänsteman, som har en tjänst, icke skall spurras af betalningen eller af utsigten till ökad lön, utan är ovilkorligen skyldig att göra sin pligt. Jag får derfor bekänna, att om jag också icke vill påstå, att finansministern varit närgången, då han tillstyrkt Kongl. Maj:t framläggandet af förslaget, så har han egt ganska stort

mod, då han i kammaren velat försvara detsamma, ty med det välvilliga sätt, hvarpå statsutskottet behandlat sjunde hufvudtiteln, hade jag nästan trott, att äfven finansministern skulle finna sig belåten med det försök till prutning, statsutskottets ledamöter här gjort. Men så snart statsutskottet kommer fram med något prutningsförslag, så faller det icke alls i smaken. Då låter det genast: »nej vi skola spara en annan gång, men inte nu». Jag förmodar, att herrarne skola göra det vid fjerde och femte hufvudtitlarne. I alla händelser skall det bli lustigt, när man kommer till dem, att få se, huru det då skall stå till. Då låter det nog på samma sätt: »nej, icke nu. Det gäller här att rädda vårt land, det gäller att sätta vapen i händerna på beväringen».

Jag tror för min del, att statsutskottet bjudit så respektabla skäl för sin nedprutning, att jag icke vågar annat än yrka bifall till statsutskottets betänkande i denna del.

Herr Lindmark: Mitt tal skall blifva mycket kort. Det innehåller egentligen endast en fråga. Jag är föranledd dertill af herr Nils Petersons sista yttrande, att den känsla af ansvar, tjänstemannen hyser, är beroende på lönen. Detta innebär med andra ord, att tjänstemannen icke alls känner något ansvar, då han är familjefader. Min fråga är: huru vet herr Nils Peterson det?

Herr Petersson i Boestad: Jag har begärt ordet för att meddela den erfarenhet jag har från min hembygd. Der utstämp-las särdeles mycket virke ur boställsskogarne samt, ofta nog mera än en rationel hushållning medgifver. Och hvad mellersta och södra Sverige beträffar, tror jag verkligen icke, att inkomsterna från boställskogarne skola blifva lika tillräckliga för framtiden.

Härmed var öfverläggningen slutad; och, sedan propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 5—16.

Biföllos.

§ 8.

Härefter föredrogos statsutskottets memorial n:o 29, angående ändring af § 33 i reglementet för riksgäldskontoret.

På grund af derom af fullmäktige i riksgäldskontoret gjord framställning hemställde utskottet i detta sitt utlåtande:

att Riksdagen måtte besluta, att § 33 af det för riksgäldskontoret gällande reglemente skall erhålla följande förändrade lydelse:

Angående ändring i § 33 af riksgäldskontorets reglemente.

Angående ett tredje ålders-tillägg för jägmästarne.
(Forts.)

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.
(Forts.)

Derest enke- och pupillkassans vid riksgäldskontoret afslutade och vederbörligen granskade räkenskaper för tiden till och med det år, då nästa riksdag slutar, skulle visa, att kassans inkomster under året understigit de utbetalningar, som derunder kassan ålegat, må den sålunda uppkomna bristen, inom ett belopp af högst två tusen två hundra femtio kronor för året, af riksgäldskontorets medel godtgöras, under förbehåll likväl, att hvad utaf denna anslagssumma för ett år ej behöft användas icke får för ett annat af kassan tillgodonjutas, och under vilkor, att delegarnes bidrag under tiden utgå utan *förminskning* af deras uti det för kassan nu gällande reglemente bestämda belopp, samt att pensionerna för enkor och barn efter embets- och tjänstemän samt vaktbetjente vid riksgäldskontoret icke få höjas utöfver *en fjerdedel* af den ordinarie lön, hvilken den aflidne delegaren senast vid detta verk innehaft, och för tjänstemäns samt vaktbetjentens vid för detta generalassistentkontoret efterlemnade enkor och barn icke utöfver *fem sextondedelar* af det lönebelopp, efter hvilket den för sistnämnda kontors tjänstemannapersonal stadgade årliga afgift till samma kassa blifvit beräknad och vederbörligen inbetald.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Pehrson i Törneryd, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade:

Mot detta statsutskottets beslut har jag anmält min reservation.

Af statsutskottets betänkande finner man en ganska utförlig utredning af ämnet, och man torde således icke hafva anledning att dervid ingå i dess olika detaljer. Hvar och en har haft tillfälle att taga kännedom om den. Men för min del har jag sett denna fråga ur en något annan synpunkt, än hvad statsutskottet gjort. Utskottet har nemligen bland annat framhållit en jämförelse mellan å ena sidan de pensionsbelopp, som enkor efter riksbankens tjänstemän tillkomma, och å andra sidan de pensionsbelopp, som utgå till enkor efter tjänstemän i riksgäldskontoret. Vid en sådan jämförelse finner man — detta är åtminstone förhållandet inom vissa tjänstegrader — att enkor efter tjänstemän i riksbanken hafva något högre pension än enkor efter tjänstemän i riksgäldskontoret. Men det förefaller mig, som om de pensioner, som dessa sistnämnda enkor åtnjuta, utginge med temligen höga belopp. Så t. ex. finner man att till aflidne sekreteraren Stuarts enka utbetalas ett årligt pensionsbelopp af 880 kronor, och att pensionsbeloppet till aflidne kamreraren Benckerts enka utgör 800 kronor årligen. Genom den föreslagna förändringen skulle det förstnämnda pensionsbeloppet höjas till 1,100 kronor och det sistnämnda till 1,000 kronor. Vid pröfningen af detta ärende har jag funnit mig böra göra en jämförelse med de pensionsbelopp, som utgå till enkor efter civilstatens tjänstemän.

Jag finner då, om man anställer jernförelse mellan å ena sidan tjänstemännen i riksgäldskontoret och å den andra tjänstemän i femte klassen å civilstaten, att i denna klass uppbär enka af den *allmänna* enke- och pupillfonden 108 kronor och från den *enskilda* enke- och pupillfonden 450 kronor eller tillsammans 558 kronor, ett belopp som betydligt understiger de belopp, som för närvarande utgår från riksgäldskontorets enke- och pupillkassa och som jag nämnde var i ena fallet 880 kronor och i det andra 800 kronor. Då jag emellertid vid anställandet af denna jernförelse icke är alldeles säker på om den är fullt exakt, emedan jag icke vet, om femte klassens nämnde tjänstemän äro de, som närmast böra och kunna jernföras med riksgäldskontorets tjänstemän, så har jag för säkerheten tagit fjerdte klassen, och således en grad högre. Ser man då efter huru pensionen der utgår, finner man, att enkan har ur *allmänna* enke- och pupillfonden 154 kronor och ur den *enskilda* enke- och pupillfonden 600 kronor eller tillsammanslagdt 754 kronor. Man finner således äfven vid denna jernförelse, att pensionen, som för närvarande utgår till enkor efter tjänstemän vid riksgäldskontoret, är högre än pensionen till enkor efter civilstatens tjänstemän. Således förefinnes efter mitt förmenande ur denna synpunkt ingen anledning att bifalla den gjorda framställningen.

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.

(Forts.)

Men det är en annan sak derjemte, som jag för min del har fäst mig vid. Vi veta, att i 33 § af riksgäldskontorets reglemente förekommer ett kreditiv på 2,250 kronor, som är afsedt att, för så vidt något sådant skulle behövas, tagas i anlitannde till större eller mindre del till pensioner åt ifrågavarande tjänstemäns enkor och barn.

Sedan år 1864 har detta kreditiv för ändamålet icke behöft anulitas, men genom den här föreslagna förändringen anser jag, att under vissa eventualiteter kan det komma i fråga, att kreditivet måste tagas i anspråk. För min del har jag icke ansett detta vara väl befogadt, då, såsom jag nyss sökt visa, de pensionsbelopp, som nu utgå, äro högre och icke lägre än de, som utgå från andra håll i motsvarande lönegrad. Det är från sistnämnda synpunkt sedt jag icke kan biträda det slut, hvartill utskottet kommit, och på grund af hvad jag här anfört ber jag få yrka afslag å statsutskottets föreliggande hemställan.

Vidare anförde:

Herr Peterson i Hasselstad: Jag har icke heller inom utskottet varit riktigt belåten med det slut, hvartill utskottet kommit, oaktadt jag icke reserverat mig. Jag deltog äfven på utskottsafdelningen i behandlingen af detta ärende och var icke heller då belåten med sakens utgång, och detta af det skäl, att jag icke kan finna det vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande,

Angående an-
dring i 33 §
af riksgälds-
kontorets
reglemente.

(Forts.)

att staten icke blott skall lemna pension åt enkor och barn, utan äfven på detta sätt höja pensionerna till dem efter någon tid. Det är visserligen sant, hvad här finnes omnämndt i betänkandet, att dessa tjenstemän hafva erbjudit sig att höja pensionsafgifterna, så att det skulle räcka till att äfven höja pensionerna för de ifrågavarande pensionärerna. Men, såsom en föregående talare sagt, kunna förhållanden inträffa, som göra, att det anslag, Riksdagen hvarje år lemnar till denna inrättning, kan komma att förr tillgripas, i fall pensionerna höjas. Det kan hända, att genom flera dödsfall pensionsbeloppen blifva större, äfvensom att å pensionsfonden, som nu lemnar 4,26 procent ränta, icke längre kan erhållas samma ränta, och att sålunda statsmedel hädanefter måste anlitas mera, än hittills, fastän dessa icke anlitas alltsedan år 1864. Jag har dessutom för min del trott, att man borde vara mycket försigtig i sådana fall, då det talas om att höja pensioner, emedan ett bifall härtill lätt skulle kunna föranleda prejudikat i denna väg. Det har varit af dessa skäl, jag icke varit belåten med utskottets beslut. Och ehuru frågan är af mycket liten betydelse, och det ju icke ligger någon egentlig vikt vid beloppets storlek, då anslaget endast utgör 2,250 kronor, har jag dock ansett mig böra dela den föregående talarens uppfattning i frågan.

Herr E. G. Boström: Jag skall för min del anhålla om bifall till statsutskottets förslag. Mig förefaller den utredning, som utskottet lemnat, så fullständig, att jag knappast väntat, det någon skulle opponera sig mot ett förslag, som är så billigt som detta. Såsom skäl för sitt yrkande om afslag har nu herr Pehrson i Törneryd gjort jernförelser mellan pensioner, som utdelas från civilstatens pensionsinrättnings- enke- och pupillkassa och här, och dervid jemfört de personer, som här hade de högsta pensionerna, med de personer, som i civilstatens pensionsinrättning ingå i fjerde eller femte klassen. Men är det väl fullt riktigt att jemföra högsta klassen, å ena sidan, med fjerde och femte å den andra? Man kommer ju dervid till ett helt annat resultat, än om likställda förhållanden jemföras med hvarandra. Rätta jemförelsen är väl här med riksbankens tjenstemän, och med dem är förhållandet, såsom herr Pehrson i Törneryd äfven medgaf, att de hafva högre pensioner och lägre pensionsafgifter än riksgäldskontorets tjenstemän i motsvarande grad.

Det var en sak, han särskildt var rädd för, nemligen att kreditivet skulle blifva anlitat, i fall pensionerna här skulle höjas. Jag ber med anledning häraf få fästa uppmärksamheten derpå, att efter den utredning, som här föreligger, kan detta, meuskligt att tala, icke gerna komma i fråga. Det kan endast hända, såsom statsutskottet äfven anmärkt, genom att flere tjenstemän i högsta lönegraden samtidigt gå bort i yngre år, så att kassan kommer i brist, och det är just för denna eventualitet, som kreditivet begärts.

När man dertill finner, hvad som herrarne alla kunna se, nemligen att kassans behållning under de senaste åren ökats med ungefär 1,000 kronor om året, så att pensionsfonden sedan år 1879 tillväxt med ungefär 23,800 kronor, är det väl en billig önskan af delegarne i denna kassa att få i någon mån tillgodogöra sig dessa belopp. För min del kan jag icke finna annat, än att detta är med full billighet öfverensstämmande, och anhåller därför, som sagdt, om bifall till utskottets förslag.

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.
(Forts.)

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag skall be att här få lemna en upplysning, eftersom i utskottsbetänkandet åberopats förhållandena i förevarande fråga beträffande Riksbankens tjänstemän. När denna fråga förevar i utskottet, kom den så oberäknadt på, att jag icke förut hört talas om att den då skulle förekomma till afgörande. Jag beklagade då också, att jag icke kunde lemna några bestämda uppgifter rörande Riksbanken. Någon fullt exakt jmförelse kan man heller icke i detta fall göra, eftersom aflöningen ställer sig något olika för tjänstemännen i de båda verken. Sekreteraren i riksgäldskontoret har nemligen vid tillträdet 4,400 kronor i lön jemte tjänstgöringspengar, under det att en tjänsteman i motsvarande grad i riksbanken, nemligen kommissarierna eller bankosekreteraren, icke har mer än 4,000 kronors lön, hvilken dock höjes efter 5 års tjänstgöring. I afseende å kamrerarne i dessa verk är det på samma sätt.

I riksbanken börjar desses lön med 3,000 kronor, med rätt till tvenne ålderstillägg, men i riksgäldskontoret deremot har kamreraren 4,000 kronors lön genast vid tjänstens tillträde. En kassörs i riksgäldskontoret aflöning utgör 4,400 kronor om året utan någon rätt till ålderstillägg, hvaremot en dylik tjänsteman i riksbanken har betydligt mindre aflöning, ty han har endast 2,000 kronor i lön vid tillträdet, med rätt till två ålderstillägg; och det är efter dessa löner, som pensionerna utgå till enkor och barn. När man nu ser på huru det förhåller sig med pensionerna till enkor och barn efter kamrerarne i riksbanken, så finner man, att enligt reglementet för bankostatens enke- och pupillkassa, har en enka efter en kamrerare i högsta lönegraden 800 kronor i pension, i mellersta lönegraden 700 kronor och i lägsta kamreraregraden 600 kronor. Det finnes sålunda der tre pensionsgrader för kamrerarencor. Men derjemte är förhållandet i detta verket det, att tjänstemännens enkor och barn hafva, utöfver hvad som är bestämdt i 1870 års reglemente, 20 % förhöjning af pensionsbeloppen. Det heter nemligen i § 7 uti samma reglemente: »dessa pensionsbelopp kunna dock, om och när kassans ställning det medgifver, af delegarne» — tjänstemännen äro nemligen delegare i kassan — »ökas, äfven utan att förhöjning af den i § 4 bestämda årliga afgiften eger rum». Nu hafva kassans tillgångar medgifvit detta, så att de, som förvaltad henne, hafva

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.

(Forts.)

höjt pensionsbeloppen med 20 %. Det är just på detta sätt man äfven velat förfara i riksgäldskontoret. Men det är den skillnaden, att riksgäldskontoret skulle garantera detta belopp, så att dess pensionskassa hade att tillgripa ett kreditiv från riksgäldskontoret för att fylla till äfventyrs uppkommande brist i kassan. I riksbanken deremot är det så, att när dess enke- och pupillkassa höjt pensionsbeloppen med 20 %, utgå de sålunda förhöjda pensionerna endast så länge kassans tillgångar sådant medgifva. I annat fall få pensionsbeloppen åter nedsättas till de lägre summor, som finnas upptagna i reglementet, och der finnes icke taladt något om kreditiv — såvida icke Riksdagen skulle vilja särskildt bidraga med något belopp, på det att kassan måtte kunna fullgöra sina förbindelser. Jag har velat nämna detta därför, att i betänkandet säges, att genom den föreslagna förändringen skulle enkor och barn efter riksgäldskontorets tjenstemän i afseende å pensionerna blifva likställda med enkor och barn efter riksbankens tjenstemän. Men genom ett bifall till denna förändring blefve ju skillnaden den, att för riksgäldskontorets pensionstagare skulle *garanteras* de högre pensionsbeloppen, hvaremot ingen garanti i den vägen finnes för riksbankens. Jag skulle icke hyst den allra ringaste tvekan att vara med om att medgifva utbetalande af dessa högre pensioner från riksgäldskontorets pensionsinrättning, så länge kassans tillgångar det medgifva, eller de medel, denna har till sitt förfogande, dertill lemna tillgång. Men det är nog så, som herr Pehr Pehrson i Törneryd antydde, att om man lemnar den begärda garantien för att de högre pensionerna i detta verk skulle få utbetalas, så har Riksdagen en gång bestämt sig för att höja pensioner; och detta förhållande skulle sedan säkerligen komma att återopas, då det blir fråga om att bestämma pensioner åt enkor och barn i allmänhet, och särskildt åt enkor och barn efter tjenstemän, som äro delegare i civilstatens pensionsinrättning. Derutinnan ligger någon fara för exemplet skull att nu bifalla den begärda förändringen. Men säger man blott, att dessa högre pensionsbelopp få utbetalas, så har Riksdagen derigenom icke iklädt sig någon förbindelse, utan endast lemnat en antydan derom att, om tjenstemännen vilja hafva pensionerna till sina enkor och barn ökade, få de också försöka att öka sina pensionsbidrag. Då är man inne på den väg, som jag tror vara den rätta, nemligen att tjenstemännen sjelfva skola draga försorg om sina enkor och barn.

Herr Persson i Mörarp: Herr talman, mine herrar! Då detta ärende först förevar på riksgäldsfdelningen inom utskottet, var jag icke närvarande. Jag har sålunda icke deltagit i det beslut, som der fattades och hvilket sedermera blef af utskottet godkändt. Men vid justeringen af betänkandet var jag deremot närvarande; och jag kan icke neka, att jag funnit den utredning,

som statsutskottet i förevarande hänseende åstadkommit, vara så fullständig, att jag på grund deraf ansett, att öfvervägande skäl tala för ett bifall till utskottets förslag.

Hvad man här skulle garantera, är precis samma belopp, som Riksdagen förut under loppet af många år på lika sätt anvisat. Det är ett kreditiv på 2,250 kronor, att ställas till riksgäldsfullmäktiges disposition för utbetalning af höjda pensioner åt enkor och barn efter embets- och tjenstemän samt vaktbetjente vid riksgäldskontoret, derest icke enke- och pupillkassans medel dertill lemna tillgång. Nu finna herrarne af den föreliggande utredningen, att kreditivet icke varit anlitadt ända sedan 1864; att tillgångarna i kassan under de senare åren ökats så väsentligt, att det knappast är antagligt, att kreditivet skall komma att anlitas; och att detta omöjligen kan inträffa under andra omständigheter än att, som herr Boström nämnde, de högst aflönade tjenstemännen skulle gå bort i unga år och derigenom deras enkor och barn, som skulle vara berättigade till pension, komme att sättas på pensionsstat. Men det synes mig ändock icke vara någon fara i detta fall.

Men det är ett annat skäl, som torde hafva medverkat till det beslut, hvartill utskottet kommit, och som äfven synes mig böra kraftigt tala till dess förmån, och det är den omständigheten, att man egentligen icke nu har någon beslutande rätt öfver det belopp af omkring 26,000 kronor, som tillförts kassan genom frivilliga sammanskott. Detta belopp skulle nu öfverföras till pensionsstaten. Jag tror icke, att någon skulle kunnat hindra styrelsen för denna pensionskassa att handskas så med dessa 26,000 kronor, att man redan kunnat åstadkomma dessa högre pensionsbelopp. Nu har man emellertid frivilligt afstått derifrån, och häri synes mig ligga ett starkt korrektiv mot faran, att kreditivet skulle komma att tillgripas.

Vill nu kammaren afslå utskottets hemställan, så skall jag naturligtvis icke beklaga mig öfver utgången, emedan jag tror, att man möjligen kan åstadkomma den förändring, att hela kreditivet kan indragas. Men jag tror också, att kreditivet, om det skall vara kvar, kommer att stå der utan att i någon mån behöfva anlitas.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Herr Boström har erinrat, att den jämförelse jag gjorde i mitt senaste anförande möjligtvis kunde vara mer eller mindre felaktig. Jag sade också, att jag, för att vara riktigt säker, icke vågade anställa endast en jämförelse utan gjort två sådana; och jag är öfvertygad, att den af dessa, som jag sist anförde, är i allo riktig och att jag dervid icke framhållit några oegentligheter, utan tvärt om framställt förhållandet mera till fördel för de pensionärer, hvarom nu är fråga. Går man till reglementet för civilstatens enke- och pupillkassa och ser till, hvilka personer det är, som der hänföras till fjerde

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.
(Forts.)

klassen, så finner man, att det är enkor och barn efter protokollssekreterare, förste sekreterare i kabinettet för utrikes brev-
vexlingen, kongl. vice bibliotekarien, aktuarier i riksarkivet, assessorer i rikets hofrätter, professorer vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, o. s. v. Jag föreställer mig att desse tjänstemäns lönegrad är lika hög som tjänstemännens i riksgäldskontoret; och om hänsyn äfven tages dertill, att jag endast nämnde två af de högre pensionerna i riksgäldskontoret, anser jag mig sålunda icke i minsta mån hafva framställt saken på ett vilseledande sätt, utan återgifvit förhållandena sådana de äro.

Härtill kommer en annan sak, som är af icke obetydlig vikt. Herrarne finna i utskottets betänkande på sid. 2 i fjärde stycket en bestämmelse angående ifrågavarande pensionsstat. Den lyder så: »Efterlemnar delegare både enka och pensionsberättigade barn, tillfaller, enligt paragraf 11, halfva pensionsbeloppet enkan och andra hälften barnen, ett eller flera. Efterlemnar delegare enka, men icke något till pension berättigadt barn, åtnjuter enkan ensam hela pensionen; och om delegare efterlemnar barn, men icke enka, åtnjuter barn, ett eller flera, hela pensionsbeloppet, allt så, att, om delegare efterlemnar flera till pension berättigade barn, pensionsbeloppet mellan dem lika fördelas.

Motsvarande bestämmelse i reglementet för civilstatens enke- och pupillkassa lyder sålunda: »Har en atiden tjänsteman icke efterlemnadt enka utan endast barn, eller förekomma, i afseende på enka, sådana omständigheter, som utesluta henne från rättighet till pension, ege då barnen erhålla pension sålunda att, om de äro tre eller flera, bestås dem fulla pensionen; men för två barn bestås allenast två tredjedelar af en enkepension och för ett barn en tredjedel deraf». Herrarne se sålunda, att äfven i detta fall enkor och barn efter tjänstemän i riksgäldskontoret stå i betydligt gynsamare ställning än motsvarande pensionärer i civilstatens enke- och pupillkassa.

Beträffande åter dessa af herr Anders Persson i Mörarp omnämnda 26,000 kronor, som äro skänkta af enskilde, så är det väl icke så alldeles riktigt, att Riksdagen hittills icke haft någon befogenhet med afseende på dispositionen af dessa medel. Jag undrar i alla fall, om icke dessa blifvit skänkta under sådana vilkor, att de icke under några förhållanden kunna öfverföras från kassan. Om nu så skulle vara, att kassan med inberäkning af dessa 26,000 kronor räcker till för den föreslagna förändringen, och de ökade pensionerna sålunda kunna erhållas utan något anlåtande af kreditivet, så synes mig endast återstå den enkla åtgärd att föreslå Riksdagen att borttaga detta kreditiv å 2,250 kronor; och jag tror icke, att någon då skall hafva något emot att gå in på den föreslagna förändringen. Icke heller tror jag, att någon nämnvärd olägenhet skulle kunna åberopas, för den

händelse frågan finge hvila till en annan riksdag, så att vederbörande sattes i tillfälle att komma fram med ett så beskaffadt förslag, som jag nyss nämnde. Det synes mig alltså, att man vid detta tillfälle ganska lugnt kan afslå fullmäktiges hemställan.

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.

(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Jag har icke funnit denna fråga så allvarlig eller så stor, som man velat göra den. Jag kan icke förstå, huru man kan antaga, att detta kreditiv skall komma att tillgripas. Först och främst är det nemligen så, att många af de nuvarande pensionstagarne uppnått en ganska hög ålder: en är sålunda född år 1800, en år 1806, en år 1807, en år 1810, en år 1812, en år 1813, en år 1815, en år 1816 o. s. v. Och då dertill kommer, att tjänstemännens antal vid riksgäldskontorets senaste omorganisation blifvit inskränkt till 8 i stället för att det förut varit vida större, så är det icke på något sätt antagligt, att ökningen i pensionen skulle genom denna förhöjning komma att uppgå så, att den skulle drabba staten. Då dessutom delegarne i pensionskassan gått in på att, om så prövas nödigt, höja årsafgifterna från 2½ procent till 3 procent af lönen, hvilken årsgift då kommer att utgöra icke obetydligt mera i procent af lönen än den, som erlægges till civilstatens enke- och pupillkassa, så finner man, att tjänstemännen i riksgäldskontoret, om de också skulle få större fördel för sina enkor och barn än civilstatens tjänstemän, äfven kunna sig villige att erlægga större afgifter.

Huru jag betraktar saken, kan jag icke annat än vara med om att bifalla utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Ehuru jag icke reserverat mig mot utskottets hemställan, uttalade jag inom utskottet alldeles samma åsigt som herr Pehr Pehrson i Törneryd. Jag anser frågan visserligen vara af liten vikt; men när förhållandena nu äro sådana, att vederbörande icke behöfva detta kreditiv, så kunna de afsäga sig rättigheten dertill; och om deras kassa ökats så, att jemväl pensionerna kunna höjas, så har Riksdagen då ingenting med den saken att göra. Jag anser för öfrigt, att frågan mycket väl kan anstå, och ber derfor få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr E. G. Boström: Herr talman! Jag ber att få säga ytterligare ett par ord.

Herr Pehr Pehrsson i Törneryd menade, att frågan kunde anstå ännu ett år. Jag behöfver då icke erinra om, att redan förledet är fullmäktige i riksgäldskontoret ingingo till statsutskottet med en framställning i förevarande hänseende, men att statsutskottet då, i riksdagens sista timme, icke ville bringa frågan inför kamrarne. Saken har sålunda redan nu hvilat rätt länge, och det kan väl då knappast vara skäl att ytterligare uppskjuta den.

Angående ändring i 33 § af riksgäldskontorets reglemente.

(Forts.)

Jag ber nu att få visa, huru pensionsförhållandena ställa sig vid en jämförelse mellan rikskanken och riksgäldskontoret i detta afseende. Pensionstagare i *första* klassen — jag menar nu naturligtvis enkör och barn — hafva i riksbanken 1,200 kronor, under det pensionsafgiften utgör 100 kronor, samt i riksgäldskontoret 1,100 kronor mot en afgift af 132 kronor; i *andra* klassen, uti riksbanken 1,080 kronor mot en afgift af 90 kronor och i riksgäldskontoret 1,000 kronor med en afgift af 120 kronor; samt i *tredje* klassen i riksbanken 960 kronor mot en afgift af 80 kronor och i riksgäldskontoret 875 kronor mot 105 kronors afgift.

Här har slutligen framstälts ett förslag, att man gerna kunde taga bort hela kreditivet och hela denna § i reglementet. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att det väl måste ligga en viss trygghet, äfven för det allmänna, deruti, att pensionerna stå under allmän förvaltning och icke få utbetalas på annat sätt än som är bestämdt; och detta öfverväger väl risken, som i allt fall icke är stor, att kreditivet någon gång kan komma att tillgripas. Så gamla som flere af dessa pensionstagare äro, kunna de ej länge uppbära den förhöjda pensionen, och hårdt vore det väl också, om de genom ett afslag ej skulle få åtnjuta en väl behöflig ökning i dessa.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till propositionen upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 6 § i lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884.

§ 10.

Angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillägg till 15 § i gällande folkskolestadga.

Till afgörande förelåg vidare Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 (i samlingen n:o 7), i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillägg till 15 § i gällande folkskolestadga.

Med tillstyrkande af ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *A. Scensson* i Bossgården afgifna motion, n:o 53, hemstälde utskottet i föreliggande utlåtande:

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes meddela sådana bestämmelser, att i skolor, der den dagliga undervisningstiden icke öfverstiger 5 timmar, denna tid må, der församlingen å kyrkostämman derom uttalar önskan, kunna, i den ordning 10 § af nu gällande folkskolestadga föreskrifver, ordnas så, att undervisningen tillåtes fortgå och avslutas utan något sådant afbrott af minst en timme, som

nu finnes stadgad mellan för- och eftermiddagsläsningen, dock under vilkor, att en ledighet af minst 30 minuter lemnas efter de 2 eller 3 första lärotimmarne.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af

*Angående
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
med begäran
om tillägg till
15 § i gäl-
lande folk-
skolestadga.*

(Forts.)

Herr Liljeholm, hvilken ock, efter föredragning af ärendet, begärde ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! I folkskolestadgans 15 § är bland annat föreskrifvet, »att mellan förmiddagens och eftermiddagens lärotimmar lemnas en längre ledighet, hvilken, med hänsyn till förhållandena under olika årstider och på olika orter, bör utsträckas till en eller två timmar». Denna bestämmelse är regel i flertalet af Sveriges 10,200 folkskolor, i hvilka undervisning meddelas åt 90 % af rikets skolpligtiga barn, d. v. s. barn mellan 7 och 14 år. Nu har emellertid, i likhet med hvad som inträffade vid sistlidne riksdag, af en motionär framstälts förslag om, att denna i lag stadgade föreskrift skulle i viss mån borttagas. Det utskott, till hvilket förra årets motion hänsköts, tillstyrkte densamma. I år har, som sagdt, samma motion kommit igen, dock med en liten förändring, som går ut derpå, att en 20 minuters rast skall inskjutas mellan andra och tredje lärotimmen eller mellan den tredje och fjerde. Och utskottet har — så när som på en röst — äfven i år tillstyrkt motionen, dock med den ändring i motionärens förslag, att det yrkat 30 minuters uppehåll mellan nämnda timmar.

De skäl, motionären anført som stöd för sitt förslag, äro icke synnerligen hållbara. Några torde i korthet böra vidröras. Oordentlig skolgång skulle helt och hållet försvinna och i stället skulle man få glädja sig åt ett framgångsrikt skolarbete. Dåsighet och förströddhet skulle taga samma väg som den dåliga skolgången. Vidare skulle barnen blifva i tillfälle att hjälpa sina föräldrar i hemmen. Här vill jag dröja ett ögonblick för att tillse, huru mycket man skulle vinna. Det är föreslaget, att man i stället för en hel timmes middagsrast skulle få en half. Alltså skulle barnen komma till hemmen en half timme tidigare än nu kan inträffa, och detta skulle i så hög grad bidra till skolarbetets framgång och till att barnen skulle kunna hjälpa föräldrarne i hemmen. Det förefaller besynnerligt, om detta kan hålla streck. Ännu märkvärdigare synes det mig, då han påstår, att den tilltagande sedliga förvildningen och dagdrifveriet skulle genom införande af förmiddagsläsning i betydande mån aflägsnas. Jag skall icke inlåta mig på detta af motionären framkastade omotiverade påståendet, ehuru åtskilligt kunde vara att säga derom.

Nu har, som sagdt, utskottet tillstyrkt bifall till motionen, oaktadt utskottet medgifver, att någon förändring af nu gällande bestämmelse icke är af behovet påkallad. Det är alldeles rätt. Icke heller jag finner denna åtgärd af behovet påkallad. Till de stora fördelar, som motionären framhållit, lägger utskottet ytter-

Angående
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
med begäran
om tillägg till
15 § i gäl-
lande folk-
skolestadga.
(Forts.)

ligare en, nemligen att barnen skulle slippa gå i mörkret från skolan. Men skulle de slippa att gå i mörkret från skolan, så måste de i stället gå i mörkret till skolan, och det sista anser jag sämre än det första, åtminstone på landet, der vägarne ofta om morgnarne äro obanade. Detta anser jag således icke vara någon fördel.

Beträffande den hygieniska och pedagogiska sidan af saken, kunde det nog vara skäl att inlåta sig på densamma, men då det föreliggande förslaget, sedt ur nämnda synpunkt, under förra årets riksdag blef fullständigt vederlagdt, skall jag icke upptaga tiden dermed. Jag vill endast säga, att jag finner den föreslagna förändringen skadlig i såväl hygieniskt som pedagogiskt afseende.

Det finnes visserligen lokala förhållanden, som kunna göra undantag från den af mig upplästa bestämmelsen ur folkskolestadgan nödiga. Men då har också Kongl. Maj:t på särskild begäran lemnat bifall till dylika undantag, dock först sedan vederbörande folkskoleinspektör i underdånigt utlåtande uttalat sin mening.

Ibland händer det, att Kongl. Maj:t endast gör ett partielt medgifvande, så att församlingen under den mörka årstiden, t. ex. från den 1 november till den 1 februari, får tillåtelse att börja läsningen kl. 8 och fortgå till $\frac{1}{2}2$ med $\frac{1}{2}$ timmes uppehåll efter tredje timmen. Nu föreslår utskottet, att man i stället för hittills gällande praxis skulle gå till väga på följande sätt. Först skulle församlingen å kyrkostämman fatta beslut. När detta skett, skulle folkskoleinspektören tillspörjas, och sedan skulle ärendet gå till domkapitlet. Jag hemställer till herrarne, hvilken af dessa procedurer är enklast. Jag föredrager den, som för närvarande är gällande, nemligen att gå direkt till Kongl. Maj:t och icke behöfva taga den långa omväg, utskottet föreslagit.

Mycket vore att tillägga, men jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan endast anhålla att på anförda skäl få yrka afslag å såväl motionen som utskottets betänkande.

Herr *E. Svensson* från Karlskrona instämde med herr Liljeholm.

Härefter anförde:

Herr Svensson i Bossgården: Det förundrar mig, att det skall möta ett sådant motstånd att få in i författningen den obetydliga ändringen, att församlingen må erhålla rätt att efter samråd med skolans inspektor anordna undervisningen så, som efter hvarje ords förhållanden kan finnas beqvämast och lämpligast. Jag har aldrig begärt, att det skall bli lika öfver allt. Vill församlingen ha det som det är, får det ju förbli så. Hvad jag i motionen sagt är, att jag blott vill, att församlingen skall ha rätt att, utan att behöfva gå till en hel hop myndigheter, kunna få ordna sitt skolväsen på ett sätt, som den kan finna lämpligare än nu. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Högkil: I den ifrågavarande motionen talas dels om att folkskolan gör barnen odugliga för det praktiska lifvet, dels om skolungdomens tilltagande sedliga förvildning, och att folkskolan skulle vara orsaken dertill. Jag anser, att man icke har rätt att framkasta sådana insinuationer, och vill för min del inlägga en gensaga deremot. Svenska folkskolan förtjenar trots sina brister ett tacksammare och framför allt ett rättvisare vitsord.

*Angående
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
med begäran
om tillägg till
15 § i gäl-
lande folk-
skolestadga.
(Forts.)*

Beträffande sjelfva förslaget, så framställdes redan förlidet år välgrundade betänkligheter mot detsamma såväl inom denna kammare som i synnerhet inom Första Kammaren af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Jag vill icke upptaga kammarens tid med att upprepa dessa betänkligheter, men min öfvertygelse är, att ifrågavarande skrifvelse hvarken är nödvändig eller nyttig, utan tvärtom skadlig. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Sundberg* i Vexjö och *Folke Andersson*.

Herr Svensson i Rydaholm: Då detta ärende förevar förra riksdagen, yttrade jag mig mot förslaget, och jag intager naturligtvis samma ståndpunkt nu. Jag tror visserligen att det vore ganska bekvämt för många skollärare att få en stor del af dagen fri till annan sysselsättning, men jag tror icke att detta är ett så viktigt skäl, att man därför bör bifalla det föreliggande förslaget. De skäl, som i motionen framhållits för det gjorda yrkandet, tycker jag också äro temligen svaga; och då jag för min del är viss om, att ett bifall dertill skulle vara ett steg tillbaka i stället för framåt, kan jag icke annat än yrka afslag å såväl motionen i fråga som utskottets hemställan.

Herr Östberg: Jag skall gifva de föregående talarne rätt så till vida, att det framställda förslaget icke torde vara af någon synnerligt stor praktisk betydelse. Detta visar sig framför allt derutinnan, att församlingarna genom ansökning hos Kongl. Maj:t kunna få dispens från nu gällande författaing. Men å andra sidan har det synt mig, som om det i åtskilliga fall skulle medföra fördel för folkskolan. Man vet, att i städerna, åtminstone i Stockholm, det till stor fördel låtit sig göra att anordna undervisningen mera sammanhängande, så att man endast lemnat en 30 minuters rast på förmiddagen. Jag tror, att det äfven på landet kan finnas åtskilliga förhållanden, som göra det önskvärdt, att en sådan förändring vidtages; och jag har därför tänkt, att det icke vore olämpligt att göra en framställning i ämnet hos Kongl. Maj:t. En föregående talare anmärkte, att det vore lättare att gå in till Kongl. Maj:t och begära dispens, men i olikhet med honom tror jag det vara en genare väg att endast införa en bestämmelse derom i reglementet och derpå begära dom-

Angående kapitlets fastställelse. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillägg till 15 § i gällande folkskolestadga.

(Forts.)

Herr Johansson i Strömsberg: Efter herr Östbergs anförande kan jag inskränka mig till att yrka bifall till det föreliggande betänkandet. Jag tycker verkligen att de församlingar, som å kyrkostämman uttalat sin önskan att ordna undervisningen i öfverensstämmelse med hvad motionären föreslagit, också böra ha rätt att göra detta. Visserligen är det sant, att Kongl. Maj:t lemnar och vid flera tillfällen lemnat ett sådant tillstånd till församlingar, som ingått med ansökan att få ställa undervisningen så. Men hvarför icke slippa ifrån detta. Om Riksdagen antager detta förslag, kunna församlingarna sjelfva utan att ingå till Kongl. Maj:t ordna undervisningen i öfverensstämmelse med motionärens förslag. Jag tager mig friheten yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag yrkar bifall till utskottets framställning. Det skulle nemligen se besynerligt ut, om kammaren, som förra året biföll ett förslag om en sådan skrifvelse, som här föreligger, i år skulle afslå detta förslag. Jag har under diskussionen icke heller hört något nytt skäl, som kunnat förmå mig att gå ifrån den uppfattning, jag hade då. Det förhåller sig icke så, som en talare sagt, att man med denna rätt för församlingen afser att bereda lärarne fördelen af ledighet under eftermiddagen. Skolan är till för barnens och icke för lärarnes skull. Och det är min mening, att den föreslagna förändringen bereder barnen fördel i de skolor, der den kan vara af behovet påkallad, hvilket isynnerhet är fallet i en del församlingar, der barnen hafva lång väg till skolan. Det har väl yttrats här, att det vore bättre för barnen att gå hem de mörka qvällarne än att tidigt gå till skolan de mörka morgnarne, men jag tror icke, att man i landsorten i allmänhet hyser denna åsigt, och i alla fall tycker jag att det vore lämpligt, att församlingen finge den ifrågasatta rätten att bestämma öfver dessa förhållanden efter sin önskan. Om barnen hafva en lång hemväg, är det icke treffigt för dem att gå hem under de mörka qvällarne, och icke heller kan detta vara angenämt för föräldrarne, som då ofta vänta dem med oro. Bättre vore, enligt mitt förmenande, att de finge gå hem, medan det ännu är ljus, så att de kunna biträda föräldrarne med de hemsysslor, som äro af behovet påkallade, ty föräldrarne längta vanligen efter dem och beräkna på minuten den tid, då de skola komma hem för att hjälpa till med göromålen.

Det är ju, som man finner, här icke fråga om annat än att bereda församlingarna en rätt att i detta fall bestämma efter omständigheterna och icke att tvinga dem till förändringen, om

de icke önska den. Jag tycker därför icke, att man bör sätta sig emot detta förslag, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekeborgh: Jag skall yttra mig helt kort, och mitt slutliga yrkande skall grunda sig på den kännedom, jag vid mina ofta upprepade skolbesök i det pastorat, der jag har den äran att vara kyrkoherde, varit i tillfälle att inhemta om hur den långa middagsrasten i flera vidsträckta församlingar anses. Att förhållandena äro olika i staden och på landet är klart och behöfver icke påpekas. Men att både föräldrarne och barnen sjelfva — och på dem bör man kanske äfven fästa något afseende — icke äro belättna med de långa rasterna under förmiddagen, det kan jag af erfarenhet intyga. Jag har mot slutet af dessa raster många gånger sett barnen gå omkring nedslagna och missnöjda och, på tillfrågan om orsaken, hafva de svarat, att de önskade, att den odrägliga rasten skulle taga slut.' Sådan är min erfarenhet, men jag vill visst icke säga, att den är allas.

Jag vill nu icke vidare upptaga kammarens tid, utan blott säga, att jag icke kan finna, att något hinder bör kunna möta för att lemna församlingarna frihet att bestämma, huru de i detta afseende vilja ordna sina förhållanden, och yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Bringåsen och *Vahlin*.

Herr Månsson: Icke endast därför att jag vill vidhålla den uppfattning af denna fråga, som jag hade vid förra riksdagen, då jag röstade för bifall till ett förslag i enahanda rigtning, utan äfven och synnerligen därför att jag i motsats mot en föregående talare anser den föreslagna förändringen både nödig och nyttig, vill jag förorda densamma. Vi veta ju, att skolstadgan föreskrifver, att barnen skola hafva minst en och högst två timmars rast vid middagen. Detta praktiseras så, att de på somliga ställen rasta en och en half timme och på andra ställen två timmar. Jag undrar nu, om någon kan ifrågasätta eller på fullt allvar säga, att dessa långa uppehåll för barnen, då de ofta måste springa omkring i smuts och slask, äro dem till nytta. För min del får jag säga, att jag är af motsatt mening. En halftimme torde vara fullt tillräcklig för att taga en bit mat och springa omkring och röra på sig. Men hvad som är af verklig nytta för barnen, det är, att de kunna komma hem vid dagsljus, hvilket naturligtvis i synnerhet gäller för dem, som bo aflägsset från skolan och hafva en lång hemväg. Vi få icke förbise, att denna omständighet är vigtig och bör beaktas.

Det står visserligen församlingarna fritt att, om de vilja, vända sig till Kongl. Maj:t och begära tillstånd till inskränkning af rasten, men de draga sig i allmänhet för denna åtgärd.

*Angående
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
med begäran
om tillägg till
15 § i gäl-
lande folk-
skolestadga.
(Forts.)*

*Angående
skrifvelse till
Kongl. Maj:t
med begäran
om tillägg till
15 § i gäl-
lande folk-
skolestadga.*

Särskildt den omständigheten bör man icke förbise, att barnen böra så mycket som möjligt få vistas i hemmen för att draga nytta af de praktiska meddelanden och upplysningar, som gifvas dem af föräldrarna. Sammanvaron i hemmet är för barnens uppfostran af sådan vigt, att man ensamt för den sakens skull bör vidtaga förändringen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Svenson i Bossgården: Mot herr Svenssons i Rydholm yttrande, att förändringen skulle vara föreslagen i folkskolelärares intresse och för att bereda dem lättnad i tjänstgöringen, vill jag anmärka, att folkskolelärares enligt det nya förslaget skola tjänstgöra sex dagar i veckan i stället för fem dagar, och jag tror därför icke att man kan säga, att förslaget framkommit för att bereda folkskolelärares en förmån.

Herr Nilson i Skärhus: Då jag icke kan dela den åsigt, som framstälts af dem, hvilka yrka bifall till utskottets betänkande, är jag föranledd att taga till ordet för att meddela, att den erfarenhet jag har från min egen skoltid och såsom ledamot af skolrådet i flera år, lärt mig, att barnen långt ifrån att vara missbelättna med sin frihetstid, sådan den nu är bestämd i skolstadgan, tvärtom äro dermed synnerligen belättna. Jag önskar på det lifligaste folkskolans framgång, samt att allt der ställes så, att folket kan behålla förtroende för densamma.

Det är också en omständighet, som jag med anledning af ett yttrande af en föregående talare vill fästa uppmärksamheten på, nemligen nyttan af att barnen få vara i hemmet så mycket som möjligt; men jag fruktar, att raka motsatsen skulle inträffa, om detta förslag antages. Dessutom äro barnen, när de hafva rast i skolan, under lärarens tillsyn och hållas under hans kontroll. Man vill nu, att barnen skola befrias från läsning på eftermiddagen, som vi på landet bruka kalla tiden efter klockan 12 på dagen, men en dylik åtgärd synes mig icke vara egnad att främja skolarbetets framgång. Om barnen deremot äfven hafva undervisning på eftermiddagen, så kan det väl hända, att de, som hafva långa vägar, icke komma hem förr än till qvällen, men enligt min erfarenhet äro de icke särdeles mörkrädda och kunna vara ute i mörka qvällen utan att förskräckas. Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och motionärens förslag.

Herr Liljeholm: Om det går, som herr vice talmannen antydde, att detta förslag antages, så har man dermed i verkligheten icke vunnit något, ty som det nu är, kan hvilken församling som helst gå in till Kongl. Maj:t med begäran om att få middagsrasten förkortad till en half timme.

En talare på östgötabänken påstod, att barnen i allmänhet icke äro roade af att leka på fristunderna, utan äro mycket ledsna

öfver de långa rasterna. Min erfarenhet går i alldeles motsatt
 riktning. Och vilja icke barnen leka under rasterna, så är det
 icke väl bestäldt med skolan.

Kasta vi en blick på våra allmänna läroverk, så finna vi,
 att, enligt 1878 års stadga, lärjungarne derstädes icke få läsa
 3 timmar i sträck, så vida icke derpå följer ett uppehåll på 2
 timmar, hvaraf dock en half timme får användas till sång eller
 gymnastik.

För jemförelse må nämnas, att antalet lärjungar på hvarje
 lärare i egentliga folkskolan uppgår till 66 och vid de allmänna
 läroverken till 16 eller 17. Förhållandena ställa sig sålunda
 gynsamare för de allmänna läroverken än för folkskolan.

Många talare hafva framhållit, hur nyttigt det är, att
 barnen så mycket som möjligt få vara hemma för att hjälpa
 föräldrarna i deras sysslor; men här gäller det ju blott en half-
 timme, icke mer, och skulle de väl under denna märkvärdiga
 halftimme kunna uträtta så särdeles mycket i hemmet? Det har
 jag svårt för att fatta, och vidhåller därför mitt yrkande om
 afslag på utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Jag ber att få yrka bifall till utskottets
 utlåtande, då jag gillar det syftemål, motionären afser. Orsaken
 hvarför jag gör det är, att jag tycker det är onödigt att besvära
 Kongl. Maj:t, som har så många viktiga ärenden att afgöra, med
 att taga befattning med sådana frågor som denna, och att man
 gerna kan med motionären öfverlåta åt församlingarna att sjelfva
 bestämma ordnandet af dessa förhållanden. Jag biträder alltså
 utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Erikson* i Myckelgård,
De Laval, *Larsson* i Upsala, *Ersson* i Arnebo, *Erickson* i Bjersby
 och *Olsson* i Frösvi.

Herr Gyllensvärd: Då jag för min del anser, att den
 föreslagna ändringen åtminstone beträffande skolorna på landet
 hvarken är behöflig eller lämplig, instämmer jag med dem, som
 yrka afslag på utskottets hemställan i föreliggande fråga.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden,
 som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels*
 på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå. Vote-
 ring blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta
 och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens första tillfälliga utskott
 hemställt i dess utlåtande n:o 2 (i samlingen n:o 7), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Angående
 skrifvelse till
 Kongl. Maj:t
 med begäran
 om tillägg till
 15 § i gäl-
 lande folk-
 skolestadga.
 (Forts.)

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 110 ja och 78 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas medkammaren genom utdrag af protokollet.

§ 11.

Angående
uppmärksamhet
till statskyr-
kans präster-
skap att hålla
nykterhets-
föredrag.

Till behandling förekom härefter Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 8), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t derom, att Kongl. Maj:t täcktes uppmana alla statskyrkans präster till hållande af nykterhetsföredrag.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att kammaren, med erkännande af den gjorda framställningens goda syfte, likväl måtte lemna ifrågavarande, af herr *G. Jansson* i Krakerud väckta motion, n:o 63, utan afseende.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *J. A. Johansson* i Strömsberg, hvilken ansett, att utskottet bort hos Riksdagen förorda bifall till motionen.

Herr *Jansson* i Krakerud anförde: Jag har äran uttrycka min tacksamhet för den välvilja, utskottet bevisat mig vid behandlingen af min motion. Jag gör det så mycket hellre, som utskottet delar min åsigt angående nykterhetsverksamheten inom vårt land. Jag har således blott några små anmärkningar att göra mot föreliggande betänkande. Den största är naturligtvis den, att utskottet afstyrkt motionen. Derjemte har jag några smärre anmärkningar rörande motiveringen.

Utskottet börjar sin motiverig mycket vackert och fortsätter på samma sätt ett stycke framåt, men sedan intages utskottet af en tvekan angående lämpligheten af det genom motionen föreslagna medlet. Denna tvekan synes sedermera hafva öfvergått till en viss feghet. Detta är beklagansvärdt, ty härigenom blir man naturligtvis villrådlig och vet icke hvilka medel man bör använda. Stundom kan man i sådana fall gripa till mera radikala medel än som är af behövet påkalladt. Utskottet synes också hafva gjort detta, ty det gifver antydning om ett sådant sätt att gå till väga. Utskottet anser nemligen, att Kongl. Maj:t icke bör utfärda ett påbud, hvars efterlefnad icke kan af vederbörande fordras såsom embetspligt, och säger: »motionären har ju icke ens ifrågasatt utfärdandet af någon förordning, hvarigenom det för prästerskapet skulle stadgas såsom en ovilkorlig pligt att årligen hålla ett visst antal nykterhetsföredrag.» Häraf torde framgå, att om jag i min motion föreslagit, att prästerskapet skulle åläggas att hålla vissa nykterhetsföredrag, hade utskottet bifallit min

motion. För min del har jag ansett och anser fortfarande, att det vore beklagligt, om man tillgrepe ett så radikalt medel; helst jag tror att nykterheten kan befrämjas lika väl, om icke bättre, utan att tillgripa en dylik åtgärd. Jag tror vidare att man behöfver taga i betraktande, att folk i allmänhet, och prester i synnerhet, särskildt de till åren komne, hafva mycket svårt att foga sig efter den nya tidens riktning. — Jag säger icke detta som en förolämpning mot vare sig presterna eller andra, ty att så är ligger i sakens natur, men nog skulle åtskilliga af de gamla presterna komma i en svår ställning, om de skulle åläggas att hålla nykterhetsföredrag.

*Angående
uppmaning
till statskyr-
kans prester-
skap att hålla
nykterhets-
föredrag.*

(Forts.)

Det förefaller öfverraskande, att, sedan utskottet påpekat ett sådant radikalmedel, utskottet vidare säger att »det föreställer sig, att presterna, drifna af människokärlekens ande, skola utan någon uppmaning från Kongl. Maj:t mer och mer ingripa till nykterhetens befrämjande.» Och detta oakadt utskottet förut talat om att ett åläggande borde gifvas dem af Kongl. Maj:t att ingripa till nykterhetens befrämjande, »på det sätt, de hvar i sin stad finna lämpligast.» Nykterhetsverksamheten har väl i vårt land fortgått, efter hvad jag tror, omkring 20 eller 30 år, men likväl har beklagligt nog utskottet icke kunnat skriva, att presterna drifna af människokärlek tagit del af denna verksamhet, utan säger blott, att utskottet tror, det presterna skola komma att deri ingripa. Redan detta är ett starkt skäl för bifall till min motion. Men icke nog härmed, utan utskottet tillägger »på det sätt de hvar i sin stad finna lämpligast.» Det fins åtminstone anledning att påstå, att det sätt, åtskilliga prester hittills använt, icke varit egnadt att verka i nykterhetens intresse, och därför hade jag tänkt att det skulle verka till nytta för nykterhetssaken, om Kongl. Maj:t eller Riksdagen eller denna kammare uttalade den önskan, att presterskapet skulle på ett mera kraftigt sätt deltaga i nykterhetsverksamheten.

Slutligen säger utskottet, att »frågan om presterskapets ställning till nykterhetssträfvandena vore mest egnad till öfverläggningssämne vid prosterikonvent, prestsällskap och prestmöten.» Jag kan icke förstå att man genom bifall till min motion skulle lägga något hinder för presterna att diskutera denna sak på sina möten. Jag tror fast hellre att, om min motion bifölles, och presterna komme att hålla nykterhetsföredrag, skulle diskussionen komma att ställa sig mycket annorlunda än densamma nu gör på dylika möten, ty ger man akt på de uttalanden, som vid åtskilliga prestmöten förekomma, skall man finna, att de fleste prester äro i största okunnighet om nykterhetsverksamheten. De känna icke densamma i detalj. Men om de deremot till följd af uppmaning komme att ingripa i nykterhetsverksamheten, skulle de utan tvifvel erhålla sakkännedom och således kunna upplysa hvarandra om hvilka välsignelser denna verksamhet har medfört,

Angående
 uppmaning
 till statskyr-
 kans prester-
 skap att hålla
 nykterhets-
 föredrag.
 (Fortf.)

och hvilka mått och steg man behöfde taga för att fortgå vidare i samma syfte.

Jag tror icke, att jag bör upptaga herrarnes tid längre. Det synes icke heller vara af behöfvet påkalladt, då utskottet varit af samma tanke som jag med afseende å sjelfva saken. Låt oss då icke tvista om medlen, utan komma öfverens om att taga det moderata medel, som jag föreslagit. För min del anser jag, att det skall komma att verka välgörande, och jag tror, att man bör nöja sig med detta, då man icke har något, som är bättre. Om utskottet föreslagit något bättre medel, skulle jag gått in derpå, men utskottet har icke alls kommit till något resultat, utan tycker, att man skall lemna saken å sido. Jag vill icke vara med derom, utan yrkar bifall till min motion och afslag å utskottets betänkande.

Herr *Johansson* i Strömsberg instämde med herr *Jansson* i Krakerud.

Herr *Svensson* i Karlskrona: Herr talman, mine herrar! Nykterhetssaken har under de senare åren gått framåt. Detta måste alla nykterhetsvänner med tacksamhet erkänna. Men arbetet härför har hittills bedrifvits hufvudsakligen af lekmän. Jag tror, att arbetet mot rusdryckerna skulle vunnit än bättre framgång, om vår statskyrkas prester mer aktivt deltagit i striden.

Reservanten inom utskottet har framhållit, hurusom en uppmaning från regeringen skulle gifva de yngre bland presterskapet ett starkt såväl moraliskt som juridiskt stöd, då de derigenom uppmanades att deltaga mer aktivt i det arbete, som nu pågår. Det är helt naturligt att yngre prestmän, då deras förmän, äfven om de icke ställa sig precis afvoget mot nykterhetsarbetet, dock betrakta detsamma med ligkiltighet, skola draga sig för att deltaga i detta arbete. Det är med anledning häraf som jag ber att på det varmaste få biträda motionären och yrkar afslag å utskottets betänkande.

Herr *Östberg*: Herr talman! Då det tillkommer mig att försvara det tillfälliga utskottets utlåtande, ber jag att först få säga, att jag icke anser det lämpligt att nu fördjupa sig i frågan, om hvilken rol presterskapet spelat i tidens nykterhetsrörelse. Må vi lemna derhän om de gjort mycket eller litet i denna sak, men hvad jag bestämdt påstår är, att en skrifvelse i förslagets syfte icke skulle göra den allra minsta nytta. Det stora flertalet bland presterna, hvilka ju i allmänhet äro intresserade för nykterhets-saken, kommer att verka lika väl derför, vare sig de få ett cirkulär från Kongl. Maj:t eller ej, och de öfriga, som icke äro vidare intresserade af denna fråga, skola säkerligen ingenting uträtta äfven om de på uppmaning ex officio skulle hålla en eller

annan nykterhetspredikan. Jag tror således, att det är klokast att icke besluta om någon dylik skrifvelse.

Jag skulle dessutom vilja göra motionären en fråga, som är väl behöflig för att få reda på huru han tänkt sig saken, nemligen: hvad är det för slags nykterhetspredikningar, han vill här hafva till stånd? Åsyftar han blott, att presterna skola i allmänhet uppmana folk att iakttaga måtta och endast i ringare grad förtära spirituosa, eller är det hans mening, att presterna skola predika absolut nykterhet och återhållsamhet. Man skulle väl vara böjd att tro att det sista vore meningen, men i så fall är det för mig åtminstone ett ytterligare hinder för att yrka bifall till motionen, ty det vore ju att gå fanatismens ärenden. Jag skulle gerna se den dag, då alla spirituösa drycker vore borta ur landet, men jag tror å andra sidan, att man icke är befogad att till den grad inskränka andra personers rättigheter. Skulle en uppmaning i denna rigtning åsyftas, så vore det att gå alldeles för långt, och jag tror icke heller att många af denna kammars ledamöter skulle vilja vara med om något dylikt. Hvad jag i denna sak framför allt vill betona är den ensidighet, som innebäres i motionärens framställning. Prestens kall är mycket omfattande. Hans uppgift är att söka utöfva en förädlande inverkan på *alla* områden af det mensklige lifvet, och det vore riktigt att vilja utpeka nykterhetsarbetet såsom mera nyttigt än allt annat. Man kan icke påstå, att ett måttligt förtärande af starka drycker är en värre synd än de flesta andra, som böra vara föremål för prestens beifran. Icke är väl ett måttligt förtärande af spritdrycker värre än t. ex. att förtala sin nästa eller att vara oredlig i handel ochandel med mera sådant. Om nu Riksdagen skulle vilja besluta en skrifvelse i denna fråga, vore jag beredd att väcka motion om att presterna skulle hålla föredrag om många andra saker, som jag anser lika viktiga. Utskottet har emellertid varit med om att uttala sig för motionens syfte, nemligen att presterna borde i sina predikningar och vid andra tillfällen betona denna sak liksom många andra. Detta synes mig alldeles riktigt, ehuru jag icke vill vara med om att aflåta någon skrifvelse.

Beträffande den sista punkten i utskottets utlåtande, att frågan om presterskapets ställning till nykterhetssträfvandena syntes mest egnad till överläggningsämne vid prestnöten och dylika sammankomster, har utskottet ansett att frågan der skulle vinna en lämpligare behandling än den nu ifrågasatta, att Riksdagen skulle skriva till Kongl. Maj:t och Kongl. Maj:t sedermera till presterskapet.

På grund af hvad jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mine herrar! Jag skulle icke hafva begärt ordet, om jag ej framkallats af

*Angående
uppmaning
till statskyr-
kans prester-
skap att hålla
nykterhets-
föredrag.*

(Forts.)

Angående uppmaning till statskyrskans presterskap att hålla nykterhetsföredrag.
(Forts.)

den siste talaren, som frågade, hurudana föredrag jag tänkt mig, att presterna skulle hålla. På den frågan får jag upprigtigt svara, att jag icke tänkt föreskrifva, hurudana dessa föredrag skulle blifva, men jag har trott, att billighet, rättvisa och sanning skola komma att segra, vare sig presternas föredrag komma att afse en absolut eller en moderat nykterhet. Och om de endast vilja verka i den rätta riktningen, så har jag ansett att man tagit ett stort steg framåt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens första tillfälliga utskott hemställt i dess utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 8), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit herr G. Janssons i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 135 ja mot 55 nej; hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 (i samlingen n:o 9), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande helgonskylden.

Jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 13.

Härefter företogs handläggning af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5 (i samlingen n:o 10), angående vidtagande af anordningar för att bereda beväringssynglingar kunskap i rätt- och välskrifning samt räkning.

Angående meddelande åt beväringssynglingar af kunskap i rätt- och välskrifning m. m.

I en till utskottet hänvisad motion, n:o 109, hade herr G. W. Svensson i Rydaholm hemställt, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådan anordning, att beväringssynglingar, som icke hafva nöjaktiga kunskaper i rätt- och välskrifning samt räkning, måtte beredas tillfälle att minst två timmar dagligen under den på exercisplatsen bestämda öfningstiden erhålla kostnadsfri undervisning i nämnda ämnen», men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer emot denna utskottets hemställan hade anmälts:

af herr *G. Elowson*; samt
af herr *J. A. Johansson* i Strömsberg.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Svensson i Rydaholm: Hvad som närmast föranledt mig att väcka denna motion är, att jag under min verksamhet såsom folkskolelärare ofta märkt, huru som det, som inhemtas i folkskolan, så lätt glömmes.

I synnerhet är detta förhållandet med de ämnen, hvarom här är fråga, nemligen skrifning och räkning. Jag har därför mycket funderat på, huru man med minsta möjliga kostnad och utan uppoffring af särskild tid skulle kunna åstadkomma en repetitionskurs häri för ynglingar, som äro komne till mera mogen ålder. Jag har dervid helt naturligt kommit att tänka på våra beväringssynglingar. Att utskottet också gillar denna min åsigt, erfares af det ställe i dess betänkande, der det heter:

»Den tanken förefaller ock mycket tilltalande, att de värnpliktigas tjenstgöring borde göras till en skola, der de skulle ej blott sysselsättas med rent militära öfningar, utan äfven erhålla undervisning i allmänt medborgerliga ämnen till gagn för deras framtida verksamhet på hvilket område som helst.»

Jag har all anledning att tacka utskottet för detta välvilliga omdöme om min motion. Men min tacksamhet skulle naturligtvis vara ännu innerligare, om utskottet funnit sig föranlåtet att tillstyrka motionen i fråga. Så har emellertid icke skett, utan

Angående i detta betänkande liksom i så många andra kommer derpå ett meddelande åt ödesdigert »men».

Utskottet har afstyrkt min motion och gör det på följande skäl: »Utskottet har icke kunnat förbise, att under nuvarande förhållanden åtskilliga svårigheter möta för en sådan anordning, som den motionären åsyftat.»

*lingar af kun-
skap i rätt-
och välskrif-
ning m. m.*

(Forts.)

Ja, det tror jag ock, att åtskilliga svårigheter skulle möta. Men jag tror visst icke att dessa svårigheter böra vara oöfverstigligen, utan jag anser dem tvärt om vara af ganska ringa betydelse.

»Till dessa svårigheter», säger utskottet, »hörer, att så mycken tid som möjligt måste under den korta mötestiden egnas åt de militära öfningarna.»

Jag har icke heller föreslagit någon inskränkning i den tid, som nu egnas åt de militära öfningarna, utan jag har trott, att man skulle kunna använda en del af fristunderna för ifrågavarande ändamål.

Så säger utskottet vidare, »att man under en så kort tid icke kan vänta särdeles stort resultat af den ifrågavarande undervisningen.»

Ja, det tror jag också, att man icke skall uppnå så särdeles stort resultat, men jag tror dock, att något kunde vinnas. Och det bästa resultatet vore må hända, att den ovilja, för att icke säga förbittring, som för närvarande förefinnes i fråga om beväringsexercisen och i all synnerhet emot ökning i beväringsofningarna, i betydlig mån skulle minskas, då ynglingarne funne, att de af mötestiden kunde få någon reel behållning för lifvet.

Utskottet säger vidare, att »eleverna till största delen komme att höra till de trögaste och minst läraktige.»

Huru utskottet kunnat komma till en sådan slutsats är för mig obegripligt. Ty det är icke sagdt, att de ynglingar, som hafva de minsta kunskaperna, nödvändigt måste vara de trögaste och minst läraktige. Vill man draga ut konsekvensen af ett sådant påstående, skulle deraf följa, att till exempel en person med mindre bildning måste anses höra till de trögaste och minst läraktige, vid jämförelse med en person med högre bildning. Jag tror dock, att det förhållandet, att somliga personer hafva mindre kunskaper, beror på helt andra faktorer.

Vidare säger utskottet, »att lämpliga skollokaler icke allestädes torde finnas.»

Detta är, så vidt jag kan förstå, det enda giltiga skäl, som utskottet anfört för sitt afstyrkande af motionen. Jag tror också, att på vissa mötesplatser det verkligen icke finnes lämpliga lokaler. Men på de flesta finnas dock, såsom jag tror, baracker uppförda; och man kunde ju försöka att på de ställen, der lokaler finnas, föranstalta en sådan undervisning.

Efter detta säger utskottet, »att uppsättningen af materiel och de årliga kostnaderna torde kräfva ej alldeles obetydliga kostnader.»

Ja, hvad uppsättningen af materiel beträffar, tror jag icke, att det vore skäl att bekosta en dyr attiralj, utan man kunde anskaffa bord af den mest primitiva beskaffenhet. Och hvad materiel i öfrigt beträffar, så skulle alltsammans kunna inskränkas till en svart väggtafla, ett tillräckligt antal griffeltaflor, samt en skrifbok, bläck och penna för hvarje man. Jag tror, att de årliga kostnaderna härför icke skulle stiga högre än till omkring 25 öre per man.

»Slutligen» — säger utskottet — »synes ovisst om tillgång på dugliga lärarekrafter för ett större antal elever kan erhållas, då det jemförelsevis fåtaliga befälet och underbefälet, som har en mängd göromål att ombesörja mellan exercistiderna, endast till en del kan användas för undervisning i folkskoleämnena, och det ej torde kunna åläggas visse värnpligtige att tjenstgöra såsom lärare för de öfrige.»

Hvad nu befälets fåtalighet beträffar, så tror jag icke, att det är så farligt med den saken. Utom officerare och underofficerare finnes ju en god del volontärer, som aflagt underofficers-examen och således kunna anses kompetenta att bestrida denna undervisning. Dessutom finnes det ju, såsom jag redan i motionen påpekat, bland beväringssynglingarne en stor mängd folkskolelärarekandidater, studenter och studerande vid de allmänna läroverken; och jag kan icke i likhet med utskottet tro, att desse skulle kunna neka att bestrida undervisningen, om de dertill blefve ålagda.

Detta ärende kan ju förefalla temligen betydelselöst, men jag tror därför icke, att det är en alldeles oviktig sak. Det vore därför önskligt att få höra flera personer uttala sig i densamma. Att det är en framtidsfråga, som bör tagas i betraktande, derom är jag fullt öfvertygad.

Jag skall sålunda, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till min motion, dock med den förändring i klämman, att efter ordet »måtte» inskjutes en mellansats, så lydande: »der lokala hinder ej förefinnas», och anhåller jag om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Gyllensvärd: Jag är af samma tanke som motionären, att numera, sedan öfningstiden blifvit utsträckt, någon tid möjligen skulle kunna användas för sådana beväringssynglingars öfning i skrifning och räkning, hvilka deraf äro i behof. Jag tror i likhet med honom också, att motviljan mot den ökade beväringstiden och beväringsexercisen skulle i väsentlig mån minskas, om en sådan åtgärd kunde vidtagas. Jag hyser äfven det hoppet, att herrar militärer, i hvad på dem ankommer, åt-

*Angående
meddelande åt
beväringssyng-
lingar af kun-
skap i rätt-
och välskrif-
ning m. m.*

(Forts.)

Angående
meddelande åt
beväringssyng-
lingar af kun-
skap i rätt-
och välskrif-
ning m. m.

(Forts.)

minstone icke allmänt skola motsätta sig en dylik anordning. Ty det har, åtminstone på vissa ställen, redan visat sig, att de med välvilja omfattat denna sak. Jag instämmer därför i motionärens hemställan.

Häruti instämde herr *Svensson* i Karlskrona.

Herr Östberg yttrade: Det kan förefalla underligt att vilja påyrka införandet af undervisning i skolämnen under beväringsexercisen. Det vore emellertid icke så underligt, om motionären stode på den ståndpunkten, att han ville öka tiden för beväringsexercisen. Men han har ju den uppfattningen, att man icke bör öka den med en enda dag. Jag för min del skulle icke ögera se, att någon ökning kunde åstadkommas, och jag vore då ganska böjd för ett förslag att införa undervisning i humanistiska ämnen. Så sker ju vid rekrytskolorna. Om man således hade någorlunda lång tid för beväringsexercisen, kunde man ju egna någon tid åt de ämnen, som motionären föreslagit, eller — om folkskolan, såsom dess pligt är, redan medhunnit dessa — åt andra humanistiska ämnen. Frågan är emellertid, enligt min tanke, alldeles för tidigt väckt. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Larsson* i Upsala och *Mallmin*.

Herr friherre Palmstierna: Det är naturligtvis icke för att motsätta mig förslaget om en skrivelse till Kongl. Maj:t, utan endast för att något belysa min uppfattning af frågan, som jag nu begärt ordet.

Jag tror, såsom ock utskottet har framhållit, att saken för tillfället är omöjlig att genomföra. Det heter visserligen, att beväringarne blott exercera i 8 timmar och sålunda skulle kunna hafva 8 timmar till sömn och ändå hafva 8 timmar öfriga till »måltider, borstning och putsning samt förströelser». Men förströelserna äro verkligen, tror jag, ganska inskränkta: dem hinna de icke mycket med. Ty så kort öfningstid, som vi hafva, tagas nog deras krafter, så mycket de orka med, i anspråk af de militära öfningarna. Under det uppehåll, de hafva på middagen, sofva de därför ganska godt, och det behöfva de också rätt väl efter ett för dem så ovanligt och ansträngande arbete som detta. Dessutom äro icke marscher till och från skjutplatser inräknade i de 8 timmar, som äro anslagna för exercisen.

När öfningstiden är så kort som hos oss, är det naturligtvis hufvudsaken att söka bibringa beväringen åtminstone någon militärisk duglighet. Afsigten med dessa öfningar är ju, att vi skola försvara vårt land. Och det är icke med räknetaflor, utan

med kulor, som det skall försvaras. Det är sådana de skola lära sig sköta, och skjutöfningarna måste därför gå först.

Inom den svenska armén har likvisst alltid arbetats ganska mycket för, om jag så må säga, folkbildningen. I det fallet kan det till och med hända, att vi ur rent militärisk synpunkt handlat något opraktiskt, ty vi hafva använt synnerligen mycken tid till detta bildningsarbete, i motsats till de utländska arméerna. Detta gäller dock egentligen endast de värfvade trupperna, ty man har blott der haft så mycken tid, att detta varit möjligt. Men vid dessa värfvade trupper har man alltid — synnerligast förr, då omsättningen af manskap icke var så hastig som nu — varit mycket noga med att den lediga tiden skulle användas på bästa sätt.

Vid artilleriet till exempel gick man ganska långt i undervisning icke blott i läsning, skrifning och sådana delar af matematiken, som äro af vigt för en artillerist, utan äfven i rent bildande ämnen, såsom historia, geografi o. s. v. Speciellt lade man just an på undervisning i det ämne, som särskildt tyckes ligga motionären om hjertat, nemligen skrifning. Man ansåg nemligen, att en god handstil skulle för framtiden vara af största vigt för sådana, som lemnade den värfvade armén, och bereda dem många tillfällen att förtjena sitt uppehälle.

Att vårt underbefäls bildning i de rent teoretiska ämnena står mycket högt, vågar jag bestämdt påstå. Och på sista tiden har man också vid indelta armén, der man lyckats få rekrytöfningarna samlade i följd, sökt bereda infanteriets rekryter tillfälle till undervisning i läsning, skrifning och räkning.

Men att göra något för beväringen i detta afseende är för närvarande omöjligt. Man kan visserligen tänka sig, att något dylikt framdeles skulle kunna åstadkommas, men man måste då också samtidigt ganska mycket utsträcka öfningstiden. Eljest får man ingen tid till sådana humanistiska studier. Med ett par timmars undervisning i skrifning under några dagar vore för öfrigt icke mycket vunnet.

Sjelfva syftet med motionen är jag naturligtvis lifligt intresserad af, ty det gäller ju en mycket god sak. Men om jag ser saken vara omöjlig, är det min skyldighet att säga, att så är. Det var endast denna upplysning jag velat gifva.

Herr Månsson: Denna sak ställer sig för mig synnerligen vigtig. Utan att jag här vill närmare ingå på talet om ökning af våra beväringsofningar, så tror jag dock, att — hvilka åsichter vi än hafva, och huru impopulär denna sak än är i vårt land — vi förr eller senare måste i någon mån utsträcka öfningstiden, för så vidt öfningarna skola få någon betydelse, och resultatet skall motsvara den tid och de penningar vi offra därför. För att nå detta mål och för att göra denna öfningsskyldighet mera popu-

*Angående
meddelande åt
beväringssyng-
lingar af kun-
skap i rätt-
och välskrif-
ning m. m.*

(Forts.)

*Angående
meddelande åt
beväringssyn-
lingar af kun-
skap i rätt-
och välskrif-
ning m. m.*
(Forts.)

lär, än den för närvarande är, samt undanrödja den ovilja, som hos folket förefinnes mot denna sak, tror jag att man borde slå in på den väg motionären antydt. Jag föreställer mig nemligen, att, om vårt folk finge se, att man kunde draga någon personlig praktisk nytta af denna tid, det icke skulle tveka att offra några dagar mera på öfningsplatserna, än nu är fallet. Det är med tanke härpå jag tror att saken är vigtig. Jag har också, under den beröring jag haft med det danska folket, som har mycket lång öfningstid i jämförelse med oss — minst 6 månader — hört, huru danskarne synnerligen högt skatta denna öfningstid, just därför att derunder äfven meddelas undervisning i räkning och skrifning och åtskilliga andra ämnen. Ja, danskarne betrakta verkligen denna sak såsom så vigtig för sig, att de skulle anse som ett brott mot dem, om den toges bort. Kunde nu också vi komma ett steg framåt i den riktningen, så tror jag att det skulle vara godt för oss i flera afseenden. Jag vill emellertid icke här tala om, huru långt vi böra utsträcka denna öfningstid, ty jag tror, att man äfven inom en temligen kort tid, med en smula god vilja, skulle kunna företaga denna repetitionskurs, om jag så må säga, uti skrifning och räkning. Jag vill icke i likhet med motionären ställa saken så, att det skulle blifva ett slags examen vid inträdet, så att endast de, som befunnes särskildt okunnige, skulle erhålla en sådan undervisning, utan alla skulle vara med derom — de längst försigkomna såsom undervisare för de andra. På detta sätt skulle kostnaderna icke blifva synnerligen stora. De skulle reducera sig, enligt min uppfattning, till utgifterna för papper, bläck och dylikt. Om man nu ser på tiden för beväringssöfningarna, så behöfvas nog 8 timmar om dagen för exercisen. Men det fins ju då 16 timmar kvar på dygnet. Och jag undrar, om det skulle vara så alldeles ur vägen att offra af dessa 2 eller 3 timmar för sådan undervisning. Jag tror verkligen, att vi böra försöka göra en början i denna riktning, så långt det är möjligt, äfven med den nuvarande öfningstiden. Och jag tror att det vore väl, om regeringen egnade saken sin uppmärksamhet.

För min del kan jag således icke annat än hysa sympati för saken och anhåller därför, till den kraft och verkan det kan hafva, att få yrka bifall till motionen.

Herr *Jönsson* i Mårarp instämde häruti.

Herr *Bratt*: Jag inser, i likhet med utskottet, mycket väl det goda syftet med motionen och, såsom den siste talaren, kan jag säga, att äfven jag hyser sympati därför. Men dessa herrar, som vilja pålägga beväringen att efter 8 timmars exercis, om hvars ansträngningar de icke hafva minsta aning, egna sig åt läsning och skrifning — dem skulle jag verkligen vilja föreslå, derest ej deras ålder gjorde sådant för dem omöjligt, att försöka

exercera 8 timmar dagligen under några veckor och efter hvarje sådan exercis sätta sig ned för att idka studier.

Hvad särskildt de beridna vapenslagen beträffar, vill jag nämna, att deras dagliga tjenstgöringstid icke gifvet är 8, utan delvis 10 timmar, hvilket ju innebär en ytterligare inkräkning på dessa 16 timmar, som man anser vara för mycket för beväringens ledighet och hvila.

Angående meddelande åt beväringssynglingar af kunskap i rätt- och välskrifning m. m.
(Forts.)

Den siste talaren erinrade om förhållandena i Danmark. Ja, mine herrar,inge *vi* öfningstiden för de värnpligtige utsträckt tillnärmelsevis lika långt som i Danmark, är jag öfvertygad om, att äfven vår krigsstyrelse skulle anbefalla beväringens utbildning i humanistiska ämnen. Men vi äro långt derifrån. Så länge vi hafva blott 42 dagar för de värnpligtiges *militära* utbildning, måste vi låta *denna* vara utbildningens enda mål, lika visst som den af en hvar måste erkännas såsom hufvudsak. Skulle vi nu för andra ändamål förfoga öfver någon del af de anbefalda 8 öfningstimmarne — något som dock icke ens motionären föreslagit — skulle den militära utbildningen förlora allt för mycket derpå; att tiden i alla fall redan nu är alldeles för knapp, vet hvar och en af herrarne lika väl som jag.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med Herr Bratt förenade sig herrar *Collander* och *Johansson* i *Esset*.

Öfverläggningen var härmed slutad; och sedan propositioner gifvits å de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 11), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om föreskrifter för kronofogdar och länsmän att i vissa fall skriftligen underrätta kommunalstämmas ordförande om allmänna sammanträden.

Om föreskrifter för kronofogdar och länsmän att om vissa allmänna sammanträden underrätta kommunalstämmas ordförande.

Med tillstyrkande af berörda inom Andra Kammaren af herr *A. G. Olsson* i Frösvi väckta motion, n:o 83, hemstälde utskottet i detta utlåtande:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrift derom, att kronofogde och länsman måtte åläggas, att, då menighet skall i hushållsmål af allmän beskaffenhet inför någon af dem kallas till sammanträde, derom meddela vederbörande kommunalstämmas ordförande underrättelse så tidigt, att ombud för menigheten kunna i behörig ordning utses.

I fråga härom anförde:

Om föreskrif-
ter för krono-
fogdar och
länsmän att
om vissa all-
männa sam-
manträden
underrätta
kommunal-
stämmans ord-
förande.

(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Jag för min del är tacksam mot utskottet, att det velat gå motionärens önskingar till mötes. Men jag är litet tveksam om tolkningen af det beslut, utskottet framställt till kammarens pröfning. Det heter nemligen i förslaget, att Riksdagen skulle »i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af föreskrift derom, att kronofogde och länsman måtte åläggas att, då menighet skall i bushållsmål af allmän beskaffenhet inför någon af dem kallas till sammanträde» o. s. v. Nu har jag för min del icke riktigt klart för mig, om ordet »hushållsmål» kan tolkas så, att äfven då fråga är om val af nämnder för bestämmande af priskuranter för markegångssättningen, kronofogde skall vara skyldig, i fall detta förslag antoges, att underrätta kommunalstämmans ordförande, då sådant val skall hållas. Det torde vara temligen tviivelaktigt, huru vida ett ärende om bestämmande af markegångspriset kan kallas »hushållsmål».

Det torde väl närmast betecknas såsom *beskattningsmål* och icke såsom *hushållsmål*. Derfor, om man antager förslaget, sådant detsamma föreligger, torde det icke kunna anses innebära ett åläggande eller skyldighet för kronofogden att, på samma sätt, som skulle komma att ega rum vid sammanträden för behandling af frågor angående vägdelning och tingshusbyggnad m. m., som ju måste hänföras til hushållsmål, underrätta kommunalstämмоordförande om förestående val af ledamöter, som skola deltaga i besluten angående markegångsprisens bestämmande. Jag har här i min hand kungörelsen af den 11 maj 1855 angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande. Der finnes i 2 § bestämmelse derom, att »kronofogden har skyldighet att sammankalla ombuden från kommunerna till dessa sammanträden.» Men om sättet huru kallelsen skall ega rum finnes ingenting föreskrifvet. Detta praktiseras vanligen så, att kungörelse derom uppläses i kyrkorna, och i den ofvannämnda kongl. kungörelsen förefinnes emellertid icke något åliggande för kronofogden att i sådant fall underrätta kommunalstämmans ordförande för val af ombud för kommunen. Den erfarenhet jag har i dylika fall är den, att kommunalstämmans ordförande icke får underrättelse från kronofogden, då sammanträden blifvit utsatta angående uppgörelse af priskuranter, och det händer mycket ofta i min ort, att kommunerna icke blifva satta i tillfälle att vid dylika sammanträden vara tillstädes, som endast får ske genom ombud, som hafva till åliggande att göra åsigterna om de gångbara prisen inom kommunerna gällande. Detta kommer sig helt naturligt deraf, att kommunalstämмоordförande icke är i kyrkan den söndag då en sådan kungörelse der uppläses, eller på enskild väg får kännedom om densamma — och det händer ofta, att just under de söndagar, som ordföranden ej är i kyrkan, någon kungörelse om dylika förättningar uppläses utan att sedermera komma till hans kännedom inom sådan tid, att de blifva i tillfälle att vidtaga

åtgärder, så att kommunen kan deltaga i dessa viktiga frågor *Om föreskrifter för kronofogdar och länsmän att om vissa allmänna sammanträden underrätta stämmans ordförande.*

Nu kan den påpekade bristfälligheten i förslaget afhjelpas genom en ändring i utskottets kläm, vare sig kammaren härom direkt ville fatta beslut, eller återremittera betänkandet i sådant syfte.

För min del anser jag, att den ändringen utan vidare åtgärder kan vidtagas i utskottets kläm, att ordet *hushållsmål* utbyttas mot ordet *mål*; och under förutsättning att någon anmärkning mot detta ändringsförslag icke kommer att framställas, ber jag att få till detsamma yrka bifall.

(Forts.)

Herr Amnéus: Jag skall icke mycket sörja, i fall utskottets förslag vinner sympatier inom kammaren; men å andra sidan kan jag icke underlåta att säga, det jag finner den föreslagna författningen temligen betydelselös och onödig.

Vi ha redan — synes mig — väl många sådana små specialförfattningar som denna begärda, hvilken, om den antoges, förefaller mig skola komma att höra till de öfverflödiga, då den helt säkert icke komme att medföra någon egentlig vinst.

Utskottet indelar sjelft de sammanträden, om hvilka det här är fråga, i sådana, som ega rum »*antingen* i följd af Kongl. Maj:ts befallningshafvandes derom meddelade förordnande *eller* eljest».

Hvad det förra slaget angår, stadgas i § 57 af gällande landshöfdinginstruktion följande: »Då, för behandling af något hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande förekommande ekonomimål, menigheters hörande finnes af nöden och icke i afseende derå särskildt är stadgadt, eger Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, efter hvad lämpligast finnes, antingen jemlikt § 12 låta sådant vid häradsting verkställas, eller ock sjelf hålla erforderliga, i behörig tid och ordning utlysta sammanträden, eller derom lemna uppdrag åt landssekreteraren eller landskamreraren, efter ärendets olika beskaffenhet, eller ock åt kronofogden i orten».

Det är sålunda Kongl. Maj:ts befallningshafvandes sak att tillse, det sammanträdena blifva i behörig tid och ordning utlysta, äfven om de hållas inför kronofogden, och all vidare bestämmelse härom blir ett öfverflödigt påhäng till 57 § i landshöfdinginstruktionen.

Hvad åter beträffar det senare slaget eller sådana sammanträden, som hållas utan något förordnande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, så har jag mig icke bekant, att kronofogde eller länsman ens författningenslignigt är berättigad att på eget bevåg med någon slags laga verkan till sammanträde inför sig kalla någon menighet; och då *sjelfva saken* eller dylik rättighet icke erkännes af vår lagstiftning, är det väl temligen olämpligt att begära en allmän författning om det sätt, hvarpå den skall utöfvas.

*Om föreskrif-
ter för krono-
fogdar och
länsmän att
om vissa all-
männa sam-
manträden
underrätta
kommunal-
stämman ord-
förande.*

Jag föreställer mig att, vare sig sammanträdena ega rum med eller utan Kongl. Maj:ts befallningshafvandes tillskyndelse, endast en anmälan hos bemälda befallningshafvande skall vara tillräcklig att för framtiden förebygga de af motionären omtalade olägenheter, och kan dervid nämna, att i de län, der jag tienstgjort, jag aldrig förnunmit klagomål öfver dylika olägenheter.

Jag skall icke, ehuru åtskilligt vore att tillägga, upptaga kammarens tid vidare och inskränker mig till att yrka afslag å utskottets betänkande.

(Forts.)

Herr Thestrup: Då kongl. kungörelsen den 22 juli 1875 redan stadgar, att, då menighet i hushållsmål af allmän beskaffenhet skall kallas till sammanträde, det åligger domhafvanden att derom underrätta vederbörande kommunalstämмоordförande, synes mig motionären hafva haft ganska grundadt stöd för sin framställning, att äfven vid andra sammanträden, dervid lika viktiga ärenden kunna förekomma, vederbörande kommunalstämмоordförande skall derom på lika sätt underrättas. Landshöfdingeinstruktionen stadgar särskildt de fall, då inför kronofogde dylika sammanträden kunna ega rum, och att sådana äfven inför länsman blifvit hållna, veta vi ju också.

Nu bör tvifvels utan, såsom den förste talaren antydde, äfven för sådana sammanträden, der det väljes deputerade för upprättande af priskuranter vid markegångssättning, enahanda stadgande gälla. Vi tänkte inom utskottet verkligen på detta, men ansågo att äfven det nu omnämnda fallet kunde subsumeras under begreppet »hushållsmål», och vi ville dessutom göra klämman i detta betänkande så lika föreskriften i kungörelsen den 22 juli 1875 som möjligt, för att derigenom lättare vinna framgång åt ett allmännyttigt förslag. Men skulle det så vara, att tvekan skulle uppstå, om vid den af utskottet föreslagna formuleringen det omnämnda fallet kunde medräknas, så är jag för min del icke alls emot att förena mig med herr Sven Nilsson i hans yrkande, att den ändring vidtages i klämman, att ordet »hushållsmål» utbytes mot »mål».

Herr Bengtsson i Boberg: Jag har begärt ordet för att i hufvudsak instämma med herr Sven Nilsson i Efveröd. Jag anser, att det är nödvändigt, att kronofogdarne underrätta kommunalstämмоordförandena om, när det skall företagas val af deputerade för upprättande af priskuranter vid markegångssättningen, ty jag vet, att det i min bygd flere gånger händt inom vissa kommuner, att, då kommunalstämмоordföranden icke varit närvarande i kyrkan, då den kongl. kungörelsen upplästs, ombud för kommunen ej har kunnat väljas, enär kommunalstämмоordföranden hvarken känt dag eller timme för sammankomsten. Jag anser det alltså nödvändigt, att kronofogde ålägges att under-

rätta kommunalstämмоordförande om tiden för sådana sammanträden, så att ombud kunna komma att utses. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag med den af herr Sven Nilsson gjorda ändringen.

Herr Olsson i Frösvi: Jag ber endast få nämna, att enligt min erfarenhet från hemorten det ofta händer, att vid de förut omnämnda sammanträdena någon eller några kommuner ej äro representerade, emedan vederbörande kommunalstämмоordförande ej blifvit af kronofogden underrättade om sammankomsten. Jag har ej heller något att invända mot det ändringsförslag, som framstälts af herr Sven Nilsson i Efveröd.

Om föreskrifter för kronofogdar och länsmän att om vissa allmänna sammanträden underrätta kommunalstämमansordförande.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan med den af herr Sven Nilsson föreslagna förändring, eller att ordet »hushållsmål» utbyttes mot ordet »mål».

Detta beslut skulle, jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas medkammaren genom utdrag af protokollet.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 1, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen; och

n:o 2, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll;

bevillningsutskottets betänkande n:o 2, angående villkoren för försäljning af bränvin; samt

lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lag om samegandeskap i fast egendom.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *M. Andersson* i Stigen under 8 dagar fr. o. m. den 8 dennes,
och » *E. G. Boström* » 2 » » 7 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,46 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Fredagen den 7 Mars

kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 28 näst-förflutna februari förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda:
konstitutionsutskottets utlåtande och memorial n:is 1 och 2
bevillningsutskottets betänkande n:o 2; samt
lagutskottets utlåtande n:o 23.

§ 3.

Följande nya motioner afgåfvos, nemligen af:
herrar *Emil Olsson* i Kyrkebol och *N. Pehrsson* i Önnerud,
n:o 214, om inrättande af ett nytt provinsialläkaredistrikt inom
Vermlands län; och
herr *P. Lundén*, n:o 215, om tillökning i antalet af ämnes-
lärare vid femklassiga allmänna läroverket i Göteborg m. m.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:
lagutskottets memorial och utlåtande:
n:o 24, i anledning af Första Kammarens återremiss af ut-
skottets utlåtande (n:o 20) öfver väckt motion om tillägg till
§ 23 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skol-
råd; och
n:o 25, i anledning af väckt motion med förslag till ändring
af giftermålsbalken i vissa delar; samt

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 12, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser angående försäljning af sprängämnen;

n:o 13, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af industrilotterier; och

n:o 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om inrättande af gymnastikundervisning vid rikets folkskolor.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 5.

Godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 14, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades hr *M. Andersson* i Löfhult under 14 dagar från och med den 17 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Rättelse

i Andra Kammarens protokoll n:o 10.

Sid. 20, rad. 12 ofvanifrån, *står*: tre
läs: tio
